Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьл 1923 шера дениз ● ЕРА, 1 НОЯБРЬ, 1979 ШУ. ● № 131 (6106). ● Мах 2 кепиг.

Юрта боахама болхлой! Производства эффективность лакхъе! Латтах, техниках, удобренех, ерригача материальнии финансовии ресурсех кхом беш пайда эца! Къовсам лоаттабе бIаьстан кхашкарча болхашта толаме кийчо яра тIехьа, 1980 шера лакха хъувкъам баккхара тIехьа!

Къахьегам вIаштIехьбаккхарен кердача технологеи дикагIча методашта шерагIа никъ ле!

(КПСС ЦК тIахьехамашцара).

ТЕШАМЕ ЛАРД ЕЛЛАЙ

Керттера дарех цхьа гIулаох хьайбаш леладелга долаш я Грозненски района «Советская Россия» яха колхоз. Цхьа эзари ах эзари бежан да колхозхоша укх шера Iаигара дакиха дезаш. Йи гIулаох бехктохаме долта а хоеш шоай ниа дIакхоачар доаш боахк уж хьайбаш толамца Iаигара дахаре тешаме лард йолла гIерташ. Колхоза Iалашиьай 4 эзар тонн сиьне, 1500 тоннага дIакхоачаш йол, 1800 тонн ча. ПланагIа а нзаал доакъар кийчде дезаш хиниай колхоз. Цхьа эзар тонн совгIа соахкара ча а да боахаме юхедисе. ДукхагIдола доакъар фермашта юхе хьатIа а дена дIаоттадаьд. Кхкъа тонн совгIа баьций хьоар а кийчдаьд боахкамо. Бакъда, из планал 15 тонн кIезигагIа да. Гуш да, дерригa шоай кивалш оарцагIа к даьна доакъар Iалашдаре лаьрхIа цар къахьийга хилар. Мишта вIаштIехьдаьннад колхозхой уж толамаш даха, аьнна оз шийта хаьттача, колхоза парткома секретара Хамирзоев Руслана аьлар:

— Июнь бетта хьалхарча деношка кхоачам хиллал доакъар Iалешдар дукха колхоза правлене мероприятеш оттайир. Уж оаха парткома заседане чIоагIийр. Коммунисташ хьалха а болаш берригa колхолхой оарцагIбаьхар оаха цу гIулакха. ХIьта цу хана дено кийчдаь доакъар кхера а ца дезаш доахан Iаигаре дахара тоъаргдолаш а да.

— Доакъар кийчдеш йоахкача отрядашта партийни, комсомольски организацей тIахьожам хургболаш запиагруппаш вIашагIъеллар оаха. Партгруппава кулгалдеш Амерханов вар, хIаьта комсомольски группава — кхьона тракторист Тайсумов Нажа. Балха юкъера кхоачамбоацараш дIададахаре, колхозхошта политически кхетам баларе цу группава дика новкъостал дир,— дувц парткома секретара. — Цул совгIа, хIара кхоккха да масса за дала хьожар тхо социалистически яхь а баьпа къахьегаш боахкача колхозхоша деча балхашка. Яхь котало яьнкха ших беллалбоахар ахчан премешца, кхаро кхаро телача вымпелашца. Цар сийна колхоза контора хьалхашка вийора «къахьегама» сийлен Цlе байрех, вархецар «Молния» яха листокаш. Иштта оаха тхоай болх вIаштIехьбаккхаро мерагIдалийтар тхона кхоачам хиллал доакъар Iалашде.

Итт бетта колхозхоша пачхьалкхенна дIаделлад 115 тонн дулх шера план 135 йолаш, хIаьта шура 752 тонн, план 980 йолаш. Дулх дохкара план кхоачашъяра пачхьалкхенга хIаьчул тIехьагIа йохкаргйолаш 13 эзар бохбаьшк я, цул совгIа, лаьрхIа кхоабии доахан о да.

— Тхона хало ер шура я, — йоах тха къамаел чакхдолаш Хамирзоев Руслана. — Цул план кхоачашъергйола мероприятеш оттаьй оаха. Ноябрь, декабрь беттанка дахаргдолаш дукха доахан да тха, цул совгIа, колхозникаш а ба 40 тонн шура дIа а сина цу гIулакха юкъе дакъа лоацаргдолаш.

Парткома секретара аллача тайпара, хьалхашка латта декхараш кхоачашде торонаш йолаш я колхоз. Хьайбаш чусопадара повещенеш кийчъяь яьнай.

Дулха кхоьба доахан латта йиъ моттиг магIа а билла кийчъяьй, цхьанне тIа асфальт йиллай. Кхоачамболлаш доакъар Iалашдаро, хьайбаш чусопадара ший хаьнахьи тешамен помещенеш кийчъяро вIаштIехьдалийтар колхоза районе хьайбаш Iаигаре дахара кийчо яра кхайкаль хиниача конкурсе шоллагIа моттиг лакха.

Яхь а баьпа хьинаре къахьегаш боахк колхоза доярхаш а. Ийс бетта баьча белхах хьалхе яьнкхай Эльмурзаева Есипс. ШоллагIа моттиге Эльпиева Нага я. Толамаш доахаш хьабоагIа Берпева Айна, Индербиева Зулай, Абубакарова Рабу, кхыбараш.

Доярий, бежа Iуй хьаштамашка хьожаш я колхоза правлени. Хаддамза ферме болаш шоашта ашар кийчде царна марагIа ца далга а хоеш эшачa боарамагIа доакъарец дахчаица кIорица, кхы мел эшачунца Iалашбу уж. Цу йоахово кхы а лакхбу колхозхой къахьегамцара белам.

С. АУШЕВ.

КЪАХЬЕГАМА СОВГIАТ

«ХIара балха денна — дикала Знак!» яха инициатива дIайолаьча СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода болхлоша дика къахьегама совгIат кийчдаьд Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 62 шу дузача денна. Дерригача технико - экономически хьокхамий итт бетта план лаьнал диъ да хьалха кхоачаш а я, планагIа лаьрхIачул совгIа цар арахийцай цхьа миллион 400 эзари совгIача сома маьха химически продукци. Заводе ерригa арахецача продукцех 77 процент яр пачхьалкхен дикала Знак йолаш я. Планал совгIа арахийцача продукцех 700 эзар совгIа сом мах болаш яр кхоъча бийдала чотах кийчъяь я.

Препарате цехашта юкъе ерриача яхь хаддалза хьалха латташ хиларца белгалъяьна я Дронкин Владимир Михайловича кулгалдеча спирт арахецача № 32—111 йолча цеха коллектива. Цо эзара хьалха рапорт деннад итт бетта план кхоачашъярах.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

«ХIара балха денна — дикала Знак!» яхача химически инициативагIа шерра социалистически яхь йоаржаьча Грозненски ацетонови завода дукхача цехий, участкий коллективаца дика къахьегама совгIат кийчдаьд Сийлахь-боккхача Октябра 62 шу дузача цIейна. Царех цаI я Ю. Ф. Санченко нерте латтача премиксаш кийчъеча отделене коллектив. Цхьакха бутт дIабаьийтабоа цо пачхьалкхен плани тIайца социалистически декхараш дикка тIехкхоачаш ца деш. Цудуьна пачхьалкхен плана совгIа итташ эзараш соьмий маьха продукци яра а хецаш, чакхбаьккхаб цо итт бутт. Белгалдаккха дезаш да кийчмед еш йола продукци дикен тIехдикен мара ца хилар.

Производственни хьокхамаш дика хилара керттердар да отделене коллектива хьакхар ихо ца деш къахьегар, цун кулгалхочо ше нерте латтача участка болх кхетамца вIаштIехьбаккхар.

СУРТА ТIА: премиксай отделене начальник Ю. Санченко дIаяхьийта продукци кийчъеш ва.

Н. ПЛИЕВА сурт.

НОВ М.С. А. ПЛИЕВНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Нохч-ГIалгIай литература дегIадоаладеча доккхи гIуллакхаш марагIдуллараци баьча дийнакха дена шовзткъеи итт шу дизарца дуаззденнeн Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лоъла нов. Плиев Iасолта Махьмад-Салита — йоазонхочоа.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Х. ИШИЕВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЯ.

г. Грозный, 1979 шу 29 октябрь.

Советий мехка гIолла

Москва. Космонавтика лаьтта леладерий тешаме гIоича хинна дIаоттаж латт. СССР Министрий Советерча геодезеи картографеи Керттерча управлене «Природа» яхача госцентре вахача гуш да ухказа пилоташа лехкаш долча неваш тIара, станцеш тIара, спутникаш тIара даьхача суртий материалаш кийчъеш хилар. Космосера хьажхоачача даннеша торо хулийт тайп-тайпара юртбоахама культураш кхачари ца кхачари миштад ха, нийсагIа аьлча бел-галйоакх хIамаш дIае, чуэца еза ха, хьувкъама прогноз оттаю.

КИШИНЕВ. Смении заданеш тIехкхоачашъяраxи болх тIехдика барахи премеш еннай «Стяуа рошие» яхача кишиневски трикотажни объединене тIаьхитт къовача болхлочоа. Иштта да училище чакхъяькхачул тIехьагIа болх бе баьхкараша опыт йолча болхлоша шефство лелаярах хьахилар. Кагирхой йоакхо еш хилар, тIатеIа хьехамчал леладар бахьан долаш, нерда балха баьнараш балхара дIабухлац.

КУТАИСИ (Грузински ССР). ЛоархIам боллаш тоадаьд выездной бригадай болхлой вахара хьал домостроительни комбинато специальни городокаш вIашагIйохкар бахьан долаш. Хоза кийчъяьча вагончикашка — столови, цIе уголок, библиотеке, душевойш я. Йолаш я кхьаметтел дукха йоккха йоаца оранжерея а. Бытовой городокаш вIашагIъехкача подразделенешка дикка лакхъеннай къахьегама овсарле. Кутаисий опыт шерра дIаяржаш латт республика кхыча гIишлов организацешка.

МИНСК. Бобраш кердача моттигашка дIакхувлаш я опытни чаьрахьий бригадаш. Цу маьхерча оакхарий дукхал юхаметтаоттаяра Белорусе вIашагIаьеллай итт заказник. КIезиген дIадоалаш латтачех оакхарий спискана юкъера дIаяьхай бобраш.

СТАВРОПОЛЬ. Соахкарчул ах бутт хьалха тоаль яьхай тракторaш Новоалександровски района «Сельхозтехника» объединене болхлоша. Уж болабеннаб хьувкъам чуйна болламе а машинаш кийчъе. «Сельхозтехнике» вIашагIъеллай деталаш юхаметтаоттаеш йола лаьрхIа цех.

КАЙРАКУМ. (Таджикски ССР). Болх бе болабаьккхийтай синтетически кIувсаш деш йола производство моттигерча кIувсаш деча объединене. Укхаза шера арахецаш хургья ялх миллион квадратни метр изделеш. ХIана коллективе планах лаьрхIача мощностага хаьал хьалха производство кхоачаяра тIехьа социалистически ихь яьржай.

ВОРОНЕЖ. «Помолвка» яха городской кагирхой клуб хьайийлай Карл Маркса цIерагIча культура Дворецe. Укхаза юристаша, медикаша, модельерашa, кулинараша, музыканташа, йоккха опыт йолча наха хьехамаш деш, рекомендацеш телаш новкъостал дерга къонача делалашта ираз долаш чIоагIIа дезал хьабара.

АЛМА-АТА. Полимерий составаца обработка яь сьмарсаьх кердабар хьабаллалца уллартбе. Вельпадаараш микроорганизмаш ца тоадича ца тадхийташ, докъа ца долийташ лоаттаде торо хулийт. Алма-Ате укх шера бьаькха сьмарсаьх цу тайпара тоа а баь овощехранилищка дIаоттабаь баьнаб.

ЛЕНИНГРАД. Советий Iаьдал бахьан долаш къовсам лоттабаьрий памятникаштеи мемориальни комплексаштеи юхе. ПТУ дешархоаца исторе урокаш чакхъяьхар парте ветеранаш. Занятеш Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революци 62 шу дизара хетаь яр. Памятникашта юхе кагийча нахеи мехкарашеи дизаш дехмар. Советски халкъа революционни, тIема, къахьегама традицешца хургбола болхлой кхетамца кхебар хьехархой культурай болхлой, партеи къахьегамеи ветераний юкъара йоакхо хинна дIаэттад Ленинграде. Города ерригача йоккхача музейца профессионально - технически училищашца творчески цхьана гIулакхаш леладара хьакъехьара договораш чIоагIдаьд.

БРАТСК. (Иркутски область). Фуаш маьхал дахара пхе шера план кхоачашъяьй Братски птицефабрика коллективо. Из толам баьккхаб продуктивность лакхйола гибридни оалхазараш леладар бахьан долаш мехка хьалхалаттача боахамий опыт шерры юкъе йоалаяр бахьан долаш. Города оалхазараш леладераш кхоачашъяь болаш латт диетически дулх даккхара план. Шу чакхдаллалца юхейисача хана планал совгIа цар дохкаргда 60 миллион маьнигагIа доацаш фуаш 600 тонн дулхи.

ВИЛЬНЮС. «Атоммаша» — совгIат» — цу тайпара йоазуа тIадолаш Волгодонске дIаяхьийтай програмни управлени йола пхуб зубофрезерни автомат. Уж кийчъяьй планал совгIа Октябра 40 шу дизара цIерагIча Вильнюсски станкостроительни завода коллективо. ЦIейна хьалхарча яхта деношка комплекси механизаци яьй лоархIамегIа йолча участкашка — фрезерни расточнии. Дуккха чоалхане операцеш кхоачашъе йоласний числовой программни управлени йола станокаш.

(ТАСС).

КПСС обкоме

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМО ТIАНИЦАБ «1979 ШЕРА ЕДИНИ ПОЛИТДЕНОШ ДIАХЬОШ КЪАХЬЕГАМХОША ТИНННАЧА ПРЕДЛОЖЕНЕЕХ, ДЕ МОГАДАЬРЕХИ КРИТИЧЕСКИ ЗАМЕЧАНЕЕХИ» ВОЛА СОЦАМ.

Соцам тIа белгалду едини политденош дIахьош кулгалду партийни, советски, боахама болхлой юкъарчал доацаш бахача пахаца вIашагIбеттабалар республика къахьегамхоша чIоагIа хьашт долаш тIаэцаш хилар. ВIашагIкхетаргбола хьалхагIе а ха а хоаш нах царга кийчлу, хаттараш хьахорш, хIаьта царех дукхагIчарна хоадам болаш жопаш тол царна. Цу тайпара вIашагIкхетараша дукха довайт кулгалхошта а, гIо ду къахьегамхошта дагадар, цар хьашташи могадераши дикагIа довза, городашкеи юрташкеи бахача пахха хьашташ кхоачашдара долаш сихагIа къестаде.

Республике шерра даьржа да хьаддача проблемагIа партийнии советскии болхлоша, министерствай, ведомствай кулгалхоша. Iилмахоша, халкъа боахама специалисташа, юристаша, административни органий, торговле, уннаацIено лорахра, кхыча болхлоша тематически вIашагIбеттабалар. Цхьайолча городашкеи районашкеи шерра пайда эц тайп-тайпарча ведомствай кулгалхоех вIашагIтехача комплексни бригадашеи группашеи шоаш кулгалдеча организацей белхах бахача наха хьалхашка еча отчетех.

1979 шера едини политденошка 6 эзарел совгIа выступленеш яьй чурчен дуцев халкъашта юкъерчеп вахара, производства эффективностеи балха дикален, советски законодательства, къахьегамхошта интернациональни, атеистически, нравственни кхетам балара, кхыча дешаех лаьца. Цу хан-юкъа партийни, советски, профсоюзни, комсомольски, боахама органий адресагIа хьачудениад эзарнел совгIа хаттараш, предложенеш, де могадераш, критически замечанеш. Хаттарийн де могадерийн чулоацамо хьагойт къахьегамхой общественно - политически хьинар чIоагIа айденилга. КПСС XXV съезда, цул тIехьагIарча парте Центральни Комитета Пленумий решенеш, КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателя новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьлашкара хьайоагIа положенеши установкаши толаме кхоачашъеча шоашкара доагIа дакъа юкъедахьа уж хьашт долаш болга.

Республика къахьегамхоша массане а хьал а лоацчIоагIа къоабал а бу КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъяра тIехьа КПСС ЦК-аси цул Политбюроси беш бола беркате болх, боккха мах бу КПСС ЦК дIахьоча ленински арахьарча политика наькъа, парте XXV съезда оттаяь машар, дунен халкъашта юкъера вIаши цхьана леладу гIулакхаш бахьан, халкъий -кортамукъали шоаш лоIамагIа хилари бахьан дIахо къовсам лоаттабара йола Програмка лерагIа дIахьош хилара, дунеи халкъашта юкъерча коммунистически болхлойи болама цхьоагIо, венараш йолча партеи социалистически содружества мехкийн кхотадалар чIоагIдара тIехьа Центральни Комитето беча боккхача конструктивни балхи.

Республика къахьегамхоша чIоагIа къовбалбеш тIаийцар «Идеологически, политико-кхетама болх дIахо тоабарах» КПСС ЦК бань соцам, партеи правительствай планировани тоалрахи боахама механизмо производства эффективности балха дикали айра еш йола воздействи чIоагIъярахи бань соцам.

Шоаш къамаьлаш деш къахьегамхоша боккха мах бу «Колхозхой пенсешца Iалашбелга дIахо тоадарах» СССР Лакхехьарча Совето тIанийцача Закона, «Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа даьна лаьцарий материально-бытовой хьалаш дIахо тоадарах» КПСС ЦК-и СССР Министрий Советои баьча соцама, «Правопорядок лоаяра болх тоабарахи боъоваш телхарца лоаттабу къовсам чIоагIбарахи» КПСС ЦК баьча соцама, партеи правительствай кхыча документий.

Республика къахьегамхоша чIоагIа къоабалъю партийни советски органаш гг. Грозни, Назрань, Гудермес, республика кхыйола городаши районаши шерьеш тоаеш чакхйоаха мероприятеш, боахами культуреи дIахо айира, идейно-кхетама балхацара кхоачамбоацараш дIададахара, негативни, антиобщественни гIулакхаш дIаяхача замах юхедиса зене хIамаш наьха сакхетам чурен вахарцареи дIададахара тIехьа. дисциплина телхаяра, социалистически доалахье лечкъара, кхааш нийдара, приписканаш яра, круговой порукана доаш гIулакхи цаI ца хилара дукхьала парте областной комитето чIоагIIен дерригIен лаьвача наькъа.

Кулгалхой къахьегамхоша вIашагIбетталуш хьахаьчай дIаьнпел совгIа критически замечанеш. Цар белгалдоах производство, планировани, социалистически яхь вIаштIехьйоаккхача, материально - технически снабжени еча долаш дола кхоачамбоацараш. Цхьайолча гIиш лоьъеча организацешта практика йир болх дика ца беш, гIишлоиш шоай хаинахьа хьалъаь ца йоахаш хиларах. КIезига замечанеш яьал цхьайолча промышленни предприятешка, колхозашкеи, совхозашкеи къахьегам во вIаштIехьбаккхара, балха йоаира, къахьегама дисциплина телхаяра.

Колхозийн совхозийн дукхача боахлоша белгалъю хIана а йолаш йола боахан тесса лелабара, лаьтта лелабеча культура лоха хилара, хьувкъам бойбара, хьайбаш довра а лечкъадара а факташ.

Ассински консервни завода болхлоша теркаж тIабаьийтар кийча продукци дIаоттае помещенеш ца хилар бахьан долаш из телхаш хилара. Сунженски района XIX партсъезда цIерагIча колхоза колхозхоша аьлар хьайбаш леладеча помещенешта ремонт яра йоакхо ца еш хилара. № 2 йолча МТФ хьайбаш леладарга цхьабоза гIулакхера нах бехктокхам ца хеташ хьажара шоаш раьза боацилга. Цу районерча «Победа» яхача колхоза колхозхоша белгалдир колхоза хьакхарчий ферма тIа порядок йоацилга.

КIезига яц керда сом, барадараш дохкилга во вIаштIехьдаьккха хилара, тикашка кIадаш, боазбе кIадаех яьхIамаш, хIара денна эша кхьадола товараш доацаш моттигаш хилара яь критика. Шалински района Бачи-Юрта баха нах ледкъар юрта промтоварий тика яц яхаш. Кхачани промышленни товараш доацаш моттигаш нийслу йоахар Итум-Кхале, Советски района Ведучи, Надтеречни района Подгорное, Ножай-Юртовски района Саясан яхача юрташка, «Грозненский молочный» совхозе, Урус-Мартане, кхыча моттигашка бахача наха. Маьк во я йоахар (Наурски района Червленная, Шелковской района Червленная, Урус-Мартановски район).

Цхьайолча районий дукхача хьехархошеи медицински болхлошеи уьттаду жилищи хьалаш тоадара, дахчанца, кIорана дикагIа Iалашбара дош (Урус-Мартановски, Веденски, Советски районаш).

Претензеш я дуккхача бытовой гIулакхаш деча, жилищно-коммунальни боахама, юкъарча кхачан предприятей, цхьайолча медицински автотранспортни учреждений балха еш.

Советски боахамеи органий, министерствайн ведомствайн адресагIа предложенеш тех культура цIенюшта, клубашта, библиотекашта, больницашта, школашта, профтехучилищашта сихагIа ремонт е а хьалъяь яха а яхаш. Халкъа депутатий Советий дукхача горрайисполкомий, юртий, посёлкови, станичи исполкомий, колхозийн совхозийн кулгалхой уйла тIапхийтай Iанга кийчдара дешаш цар лерттIа ца къеста деш хилара.

Нохчай-Юрта, Борзое, СовгIанча, Кердача АтагIа, Советски юрташка, Малгобекски Гудермесски районий цхьайолча моттигашка баха на наха белгалду шоаш бахача наькъаш тоадара, хиш декхара, газ йиллара кIезига йоакхо елга, бинеш хьал ца елга.

Городашкеи юрташкеи бахача дукха нах ха безам болаш ба граждански шоай доладахьара боахам дегIабоалабара республике фу деш да. Иштта гг. МагIалбике, Аргуне бахча цхьабола нах. Червленски винзавода болхлой лоаш ба шоашта бешамашта, огородашта, хьайбаш доажаде а йол хьакха а участкаш хьакъоастаелга, шоай доалахьара хьайбаши оалхазараши кхаба доакъараш дохкилга.

Къахьегамхоша уьттаду общественни порядок телхаярца, хулиганстваца лоаттабу къовсам чIоагIбара, материальни зе даь ца Iеш нах, къаьстта кагирхой, хьалхебара моральни зе деш моллагIча тайпара негативни гIулакхаш леладераш дIакхетабарца, кхыдола кхетама балхаш царца дарца цхьана советски законий низ дукхьала а боаккхаш кхетабанза баргбац иха дешаш.

Могадеш да республике Iалам лорадара мероприятеш кхы а чIоагIагIа делаир, фохиш дола моттигаш бIехъярца, хьу тедарца, браконьерствоаца кхы а чIоагIагIа къовсам лоаттабар.

Дукхача партийни, советски, боахама органаша сихха юрта болаш къестаю къахьегамхоша еш йола критически замечанеш, хьадда гIулакхаш чакхдоах хьаддача участкаш кара кхоачамбоацараш дIадоахаш, гIулакхаш тоадеш.

ХIаьта а едини политденош долаш къахьегамхоша гIеттаду дешаш къестаделга цхьаьнкха бахьан а доацаш тIехьадоах. Цхьадолча хаттарашта ший хаинахьа жопаш телац. Цхьаболча кулгалхоша партийни органашта дIадовзийтац къахьегамхой предложенеш.

КПСС обкома бюрос КПСС горкомаш, райкомаш, парте обкома отделаш, юкъьанцара парторганизацеш, советски профсоюзни, боахама органаш декхарийла яь едини политденоех нахацара бувзамаш дIахо чIоагIдара, КПСС-еи Советски пачхьалкхеи политика кIоарга дIайовзийтара, къахьегамхой производственни политически хьинар айдара, цар дагадараш, боахами культурен айира дешаех цар еш йола предложенеш, замечанеш йовзара биззагIа пайда эца. Болхлой, колхозхой, бахача наьха дерригача тайпана еча критически сигналех де доагIар ший хаинахьа де, кхоачамбоацарех уж дIададахара уьттача халонехи дIадахара наькъехи нахаца гуч чакха къамаьлаш де, партийни дош хIара сагага дIакхачийта.

Къахьегамхой хаттараш, заявленеш, критически замечанеши жалобаши хьагулъелга, царна анализ яр, къоастелга наха юкъе беча организаторски политически балхацара дIакъаста йиш йоаца декъа даркIа. Балха дикал производства эффективность айра тIехьа XXV съездой цул тIехьагIарча КПСС ЦК Пленумашеи оттадаь декхараш, КПСС ЦК соцамаш кхоачашдара тIехьа лоаттабеча къовсамера къахьегамхой низаш алсамдаха.

Граждански хаттарий, заявленей жалобай чулоацами хьисапи агитационно - пропагандистски активо партийни органашка ший хаинахьа дIадовзийтаре де дезар де, хаттарашта квалифицированни жопаш телараx, КПСС ЦК дIадехарашка хьежжа къахьегамхой заявленешкеи жалобашкеи уйла тIаяхийта хьожилгахи царех де доагIар сихха дарахи бола министерствайи ведомствайи, предприятей, учреждений, организацей кулгалхой бехктокхам айбе.

КПСС горкомашта, райкомашта дикагIа болх байта беза партийни комитетий доладчикий лекторий группашка, шоаш нерте латтача министерства, ведомства, предприяте, организаце, учреждене болх мишта бу кулгалхоша бахача нахига кастаcта дувцилга Iалашде деза, массови выступленей чулоацам тоабе, массанена а довзаш цар юха а ца дувцийташ, моттигерча вахара, нравственни кхетам балара тахан сагота йола проблемаш из ювцаш ца Iеш, долаш дола кхоачамбоацараш дIададара уйла тIайохийташ бе беза из болх.

НГIАССР Министрий Совета, КПСС обкома отделашта, КПСС горкомашта, райкомашта, министерствашта ведомствашта, горрайисполкомашта тIадиллад 1979 шера едини политденош чакхдоахаш къахьегамхоша тийнача хаттарашкеи предложенешкеи хьожилгеи царех хьадда де доагIар делгеи.

Министерствайн ведомствайн кулгалхошта, партийни советски органашта, республикански газетий, радиовещанеи телевиденеи редакцешта тIадиллад едини политденош долаш къахьегамхоша тийна хаттараш, предложенеш, критически замечанеш къоастаярах хьахиинараш хаинахьа общественноста дIадовзийта аьнна.

КЪАХЬЕГАМХОЙ ШИЙНА ГОНАХЬА КХОТАБЕШ

Юрта боахама культураш кхеяра, уж хаинахья чуерзаяра хоадам болла толамаш даьхад укх шера Назранен районерча «Назрановский» совхоза къахьегамхоша. Т1еххоачашъяьй ю бола ялат, баьццалараш, шекара свекл1аш, кхыйола технически культураш паччахьалкхента йохьара планаш. Х1ьта х1ака сихбенна д1ачулуш ба уж хьаьн1аш, т1аийна декхараш кхоачашкургхиларах дог тийша а болаш.

Дег1адоаг1аш да иттлаг1ча пятилетка диълаг1ча шера хьайбай продукташ йоахилта а. Дика толамаш даьхад пар хьайбай помещенеш 1анта кийчъяра, доакъараш 1алашдара балхаш деш а. Иштта льтташ аха, кхыдола балхаш де доладаьд боахаме т1адоаг1ача шера хургболча хьувкъама.

Мишта в1ашт1ехьдаьккад юрта боахама продукташ якара т1ехьабусаш, ялаташ, хьайбай продукташ паччахьалкхенна д1ачулдара декхараш т1адусаш дукхача шерашка хьабенача цу боахаме уж цхьадола толамаш даха? Партийни, профсоюзни, комсомольски организацей хьелхленца укх т1еххьерча хана дикка хувцамаш хиннад коллективе, аьнна хеталу кулгалхоша, партиома членаша къамаьл деш.

Кховзтлъе итт коммунист ва боахама, дуккаг1бараш материальни рузкъа хьадеча къахьегаш я болаш. Х1ьта укх шера дикаг1чарна юкъера хьахерка КПСС члена кандидаталла хьанйцав 6 саг. Х1аране дешара, денала, балха опыта лоарх1ам а беш д1а-юха нийсбаьй уж боахама участкашка.

Парте XXV съезда а иштта цул т1ехьаг1а хиннача КПСС ЦК Пленумий а решенеш кхоачашъеш идеологически, политико-кхетама болх тоабара укх шера дикка х1амаш караг1даьннад совхоза партийни организацена. Из иштта хилар гучадоал партийни бюро балха укх шера х1ара квартала лаьрх1а оттаяьъ планашка, перспективни планага, х1анзле яьча партийни собраней, партиома заседаней протоколашка хьежача. Боахама г1улакхашта пайдана хургдолаш м1оаргта уйла еш, дувца деза хаиаш белгалйоахаш да уж. Х1ьта яьнача хаиашна а де дезараш м1оаргта доашхаш а дийцад парех дукхаг1дараш.

«Идеологически, политико-кхетама болх д1ахо тоабарах» бола КПСС ЦК сопам кхоачашбарах долча партийни организаце декхарех», иштта «Идеологически, политико-кхетама болх д1ахо тоабарах» болча КПСС ЦК сопамо д1адехарашка хьежжа дола КПСС Нохч-Г1алг1ай обкома III пленума, КПСС Назрановски райкома VI пленума соцамаш кхоачашдарах дола «Назрановский» совхоза партийни организаце декхараш» вьна оттадаь дешаша дувцаш боахаме юкъара 2 собрани яьй партиомо. Х1ьта уж дешаш дувцаш хьийнйлла собранеш хиннй производства ерригача подразделенешка а. Идеологически болх тоабара йола мероприятеш оттаяьй партиомо. Иштта кхетама болх тоабарах дола дешаш ворх1азза дийцад совхоза партийни комитета заседанешка.

Дикка оргайоахныв тоаьй боахаме гойтара агиташ а. Хано д1адехараш хьежжа хан-ханнахья нардадоах лозунгаш, т1акьехамаш, кхыдараш. Шера шозза нердадоакх совхоза коара хьокхамий улг, хоза кийчъяьй газеташ хьаллетта витринаш, ерригача бригадашкара Пе уголокаш. Деша массаза нерда газеташи журналаши хул укхаза.

Материальни рузкъа хьадеш бола беррига болхлой юкъе а сзаш дикка тоадаьд укх шера политически экономически дешар. Лаккхера образовани йолаш болча веррга специалисташтен юкъерча звеной кулгалхоштен юкъера хьахерка ба пропагандисталла болх беш бола коммунисташ. Кердача дешара шера ерригача 16 школе цхьатарра дика д1айоладенай занятеш. Х1ьта дукха ца говш партийни комитете в1ашаг1йолла лаьрх1ад политически дешара кабинет.

Лерт1а в1ашт1ехьдаьккхаб лекционни пропаганда болх а. Партиома ч1оаг1вьв 10 лектор, 36 агитатора политинформатори. Хьаллие ч1оаг1ъьйча дикаг1а хаьханнахьа отделенешка, бригадашка, ферманашка, мастерскашка эрсий а г1алг1ай а метталла еш лекцеш, беседаш. Моллаг1ча темех хилча а моттигера масалаш долаш. КПСС XXV съезда решенеша д1адехарашца юкъаенна хул уж. Укхаза цар гучадоах кхоачамбоацараш, производства а къахьегама а дисциплина телкаерашта критика ю, производстве хьалхалаттарех масалаш кхуаь, ладуг1араш харцахьа леларашца, д1аяхача замал юхдиесарашка дара къовсам лоаттабара т1ахьехаш я атеистически темех йола лекцеш.

Кагирхошта т1ема-патриотически кхетам балара лаьрх1а Ц1еча уголоке хоза кийчдаь хьалтехад «Цар Даьхе бахьан т1ом баьб», «Вичача дувна темамо ба» яха стендаш, къахьегамхошца в1ашаг1 а кхеташ беседаш ю Дей-мехкъ Сийлахь боккхача т1ема, парте, къахьегама ветеранаша. Лекцеш ешарал, беседаш ярал совг1а, къахьегамхошта интернациональни кхетам лугта тоадар духьа вай республика кхыча районашкарча а иштта Къилбаседа Х1ирий республика Пригородни районерча а колхозашкеи совхозашкеи ноябрь, декабрь бетташка хьоашал1а баха лаьрх1ад механизатораша, дояркаша. Укх шера 123 лекци йийшай, 247 беседа яьй совхоза отделенешка, ферманашка, бригадашка, мастерскашка, иштта кхыча моттигашка.

Дикаг1йолча лекторех лаьрх1а безаш ба КПСС членаш — Д. И. Мальсагов, К. М. Бекмурзиев, М. Т. Тодов, агитатораши политинформаторши — А. Муталиев, Р. Абадиев, Х. Оздоев, кхыбараш.

Дикадарашта уллув лоарх1аме кхоачамбоацараш а да «Назрановский» совхоза коллективана юкъе беча идеологически, политико-кхетама балхаца. Партийни собранешка, партиома заседанешка к1езига душ общественни организацей балхах дола дешаш, сала1ара а тематически а сайренаш яц совхозе а отделенешка а. Эсала кепибу кагирхошта физически правственни кхетам балара болх, цо в1ашт1ехьдаьккхад болхлоша культурни сала1араш г1улакхаш.

Цу дерригнеша новкъарло ю болхлой инициатива дег1аяра, къахьегамца коммунистически хьисапе г1улакхаш хилара т1ехьа лоаттабу къовсам лерт1а дег1абара дешашта. Дукха моттигаш лийсъяйтай къахьегама а производственни а дисциплина телкаеш. Вайна ма харра, партийни организаце беррига политически балха деррига доал шийна хьакара ца йийцача, къахьегамхой шийна гонахьа ч1оаг1а кхота ца баьча моттигашка ма хетта дика хилац производства, идеологически балха г1улакхаш. Цудухьа лаьрх1а цу дешай а уйла еп хила еза «Назрановский» совхоза партийни организаци.

М. ТУМГАЕВ.

МОСКОВСКИ ОБЛАСТЬ. Можайски заводе кийчъеш йола шунашкара стерилизовани шура наха ч1оаг1а къердаш я. Цунга д1айоххийт 3,2 процентага кхоачаш хьоална хургйолаш тоаль нердаг1а йола 1атта шура. Из кийчъеча хана шозза стерилизаци ю цунна, х1аьта из бахьан долаш шин беттага кхаччалца йолча кхин ца талхаш юс шура.

Можайски шура йоххаш хул Москверча а областерча а тиканашка, из иштта яца йиш я Боестера Владивостове кхаччалца тахья долача поездей ресторанашкара. Туристаша тайп-тайпарча экспедицей членаша а дика лоарх1 можайски шура.

Шу доладелча деза торговле йоахка д1аяхьийтай 12150 тонн шура. Шу чакхдаллалца 4000 тонная м1еззигаг1а йоацаш стерилизаци яь шура кийчъерга заводо.

СУРТА Т1А: шурийна стерилизаци еш йола хаддаза болх бу башенни автомат.

Н. АКИМОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

КИШИНЕВЕРА СЕЙСМИЧЕСКИ Ч1ОАГ1А Ц1ЕНОШ

«Молдавгипрострой» институто производстве д1ачусипай сейсмически конструкцеех пайда а эцаш йитача бетонах Кишиневе хьалдергдолча кердача серехча ц1еной проекташ. Цо ч1оаг1а лохдергда г1ишлош хьалъяра д1адолар, сахьерга г1ирсаш хьалдара темпаш. Кердача тайпахча х1ера ц1ен конструкци тохи сейсмичноста даькъе мииштай хьожаш: лаьрх1ача установка т1а вибрационни нагрузка лоаьъта агара кеп а оттаеш. Оттаьй тхъаь иттала в1ашт1арбаьча административни г1ирса проект. Х1аьта гаргарча шерашка Кишиневе Московски проспекта т1а ураг1а г1орга бутуча аьшк бетонах хьалдеш дола 24-зза в1ашт1ардаь нах чубахаргбола ц1енош.

Лакха сейсмичность йолча зоне лакха ураг1а яха г1ишлош хьалъяра ориогтаеига довлара бахьан да советски промышленноста ч1оаг1ал а гибкость а цхьатарра лаяха йола г1ишлон материалаши конструкцеши араедилга карадерзадеь хилар. Цо торо хилийтай городе хьалдеш дола каркасно-кхерий ц1енош ийс этажага кхоачадеш лаккхде.

Х1анз укх сахьате сейсмически даькъо ч1оаг1а лоарх1ача ц1еношка шерра-шера ваха хов Кишиневе бахача нахах 15 эзар саг. Д1ахорча шерашка лаха чубаха ц1енош хьалдеха деигара дега дет1адоаг1арга. Из дуйладенна да эггара хьалха баха нах чуьлеча моттигашца 1алашбара норма лакхъяларца, х1ара дезала къаьстта йола комфортабельни квартира яла лаьрх1а хиларца. Терхалъю иштта демографий прогнозаш а — цар расчетах, городе баха нах, района сейсмичность лакха йоллашехьа, б1аьшере чакхйоаллаш шозза т1аккхетаргби, цхьа миллион сагага д1а а кхоачаш.

Георгий СТОЯЛИК,
АПН корреспондент.

ПРОФСОЮЗАШКА-ОТЧЕТАШИ ХОРЖАМАШИ

БУРУВДЕТТАРАША ИТОГАШ Ю

Укх деношка хилар Старогрозненски буровикий отчетно-хоржамий профсоюзни конференци. Баьча балхах отчетни доклад йир буровой комитета председатело К. Гасанбекова. Докладчика а конференце къамаьлаш даьча делегаташа а дийцар Сийлахь-боккхача Октябра 62 шу дизар, В. И. Ленин вавь 110 шу дизар къахьегама толамашца белгалданкха г1ерташ мехкдаьттахоша пятилетка диъ шера тохл дезачул 593 метр дуккхаг1а бурув тохаяга, мехкдаьтта доалла керда шин моттиг — «Северная Минеральная», «Андреевская» хьейкйллалга. 15 октябре кхоачашъяьй бурув тохара балхий 10 бетта план. Дикка яйеннай къахьегама овсарле, ххож беш д1аахийтай химреагенташ, электроэнерги. Из бахьан долаш 9 бетта 704 эзар сом паччахьалкхен ахча кходаьд.

Г. А. Шулинина бурув деттача бригадо д1айолаьй х1ара бурув тохача бригада шера 5000 метр бурув тохара т1ехьара социалистически яхь. Из болам парте обкома бюрос къоабалбаь а дуккхачар хьаллаьца а ба. Уж дерригa толамаш доахача к1езига болх баьбац буровой комитето. Цо йоакхо ю буровикашта болх бе а сала1а а дика хьелаш хьанхоллара.

Цунца цхьана делегаташа ч1оаг1а уйла т1аяхийта дийцар долаш дола кхоачамбоацараш, буровой комитето ца деш дисараш. Тха толамаш кхы а дикаг1а хургдар, йоахар № 1006 йолча буровой начальника Н. Воробьева, слесара В. Авенесова, кхычар, нагахьа санна буровой комитето социалистически яхье дикаг1а кулгалдаь далаpe, къахьегама а технологически а дисциплина телхаерашца дуккаг1а къовсам лоаттабаьбаларе. Буровой комитето е йоаг1а йоакхо яц буровикаш обсадни колоннашца, инструментаца шоай хаипахьа 1алашбара, из бахьан долаш дукха моттигаш хул болх сеиа латташ.

Долаш дола кхоачамбоацараш д1адахара т1аберзабаь соцам т1айийцар конференце, хержар буровой керда комитет. Цун председателалла юла а К. Гасанбеков хержав.

А. ТИЩЕНКО.

НАЬХА ДОГ Г1ОЗДОАХ

Газет т1ахьоарчадаь цхьа х1ама бе а йоаллаш ателье хьачуваьннача цхьан з1аминача саго. Шийе болх беш йоаллача йо1а д1ат1а а вахa, д1ахьехкар костюм йита ше ена материал. «1в са новкъоста лькха костюм б1аргаийнай сона. Из санна, сейна а йита безам болаш венав со», — йоахар з1амигача саго.

Иштта наьха б1арг т1аоттаргболаш барзкъа доакх заказег1а барзкъаш тегачеи тоадечеи Грозненски швейни фабрика № 19 йолча цхьоалаг1ча разряда ателье закройщицас Евлоева Лейлас. Цо бер творчески болх ба аьлча, г1алат хургдац. Х1ана аьлча х1ара саг шийтайнара дег1 долаш ма вий. Т1аккха х1аранена деш дола барзкъа дег1а т1а хоза дужаш товши хила ма дезий. Из говзал йоккха я Лейлай. Хов ма дарре, дика хьадаьккхачеи тийгачеи барзкъаша сибат доаккх сага.

Лейлай кулгаш доше да, йоах цох закройщик волаш ткъаь итт шу совг1ча хана болх беш волча Петросян Аркадий Александровича.

Къахьегаш болча дезале хьалкхийнача Лейлай б1укъажацар балхах. Ха дуккаг1а д1а ше йода гучадувлар х1анзарчоа аьна доашт ше караьльца болх массе а хана бе дага йолча йо1а теоретически к1ийле эшилго. Ростове закройщикий курсашка йоххийт Евлоева. Воарам бахар цун г1адъяхара. Шийна дукха дезача х1амах кхувш латтар из. Геттара дика дийше чакхйоах цо курсаш.

Закройщик а йолаш болх бе йолалу Лейла. Дезгара ди массезв доал, шерагара шу массаза доал говзал лаккхлуш хьаенача цуна хов х1ано б1арa ма хьежжинге а сагага товргдола барзкъа даккха.

Фабрике эггара хьалхалаттарех йолаш хьайоаг1а Лейла болх беш йола ателье. Х1ьта цун коллективо Сийлахь-воккха Ленин вавь 110 шу дизара лаьцача социалистически яхье доккхаг1а толамаш даькарех ца1 я Евлоева Лейла. Пхе шера задани йистеликхара тарга г1ертай из, керда шу цхьайтталаг1ча пятилетка план кхоачашъе йоланна а йолаш д1адоладе лерх1 хьинар долча йо1о.

«Ч1оаг1а хоза тов са во1ага шун ателье яь костюм. Сибат даьккхад цун. Мичара сеай ахаш хетт наха. Ал вег т1ара баркал ях из костюм лаьккхача Евлоева Лейлайна а тиăтарашта а». Иштта йоду Ерошенко Антонина Максипредложенейи жалобайи книжка т1а Грозне яхача моссос. Евлоевана баркалаш яздаьд Грознерча Иваново1ар дезале, Первомайски станицерча колхозхочо, кхычар а.

Шийна ховчох кхоачам баь 1хинаш ц1акхла а Лейла. «Из хаддаьза ший балха товзали общественни сахкетаме лаьхбеш я. Болх беш йоллаше а цо йисте яьккхар юкъера школа. Х1анз Евлоева дешаш я марксизма-ленинизма сайрийнарча университете.

Евлоевас хьинаре даькъа доал коллектива общественни вахара юкъе.

Лейла дика хьехархочa я. Ший йоккха опыт цо камаьрша д1айоаьийт кхычарна. Цо говзал 1омаьй Джаурова Мадинайна, Джабаева Розайна, кхычарна. Шийгара эша г1о новкъостал де массала а кийча я Евлоева. Из сий деш а лоарх1аш а я ателье меттел, ерригача фабрике а.

Ю. ЧАХКИЕВ.

МОСКВА. Сийлахь-боккхача Октябра 62 шу дизара сийна шерра социалистически яхь йоаржаьй «Изолятор» яхача заводе. Предприяте коллективо толамца кхоачашду т1аийна социалистически декхараш. Шу доладелча денз планал совг1а арахийцай 200 эзар сомага г1оргтан продукци. Ерригача изделейх ахаш совг1а яраш паччахьалкхен дикала Знак болаш арахец.

Заводо ший продукци — д1аухийт мехка лоарх1амег1а дола энергетически г1ирсаш хьалдеча. Сибарег1ени Гаьнарча Малхбоалеха районашка. Ч1оаг1а терхам т1абохийт предприяте коллективо социалистически мехкаша телача заказашта. Царна лаьрх1ача изделей ерригa партеш графиках хьалхаг1а арайоах.

СУРТА Т1А: высоковольтни лаборатори начальник В. И. Исаковаи воккхаг1волча инженер В. И. Чистяковеи ГДР-е лаьрх1а изделеш тахнара кийчо еш ба.

В. КОШЕВОЙ сурт.
ТАСС фотохроника.

Тха комментареш

НАГАХЬА САННА ПЕНСИОНЕР Д1АХО БОЛХ БЕШ ВАЛЕ

Дукха ха йоаццаш хелатехача КПСС ЦК, СССР Лаккхьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета «Хьалкъа боахаме къахьегача пенсионерашта материальни стимулировани яра йолча мероприятесх» болча соцамо дуккхача х1амашта тешал ду. Эггара хьалха аргда вай СССР-е къахьегама ресурсай проблема яра латта тоъал дукха ха йолга. Из доил иштта эттад: кхы т1а а эша балха кулгаш мичара дахьаргда, ч1оаг1а эшаш хьалаш эттача уж дика д1а миштa нийсдергда.

Из проблема эттача йоаккхаш цхьа нийсъ ба: пенсе баха ха хьат1анхавьча, баьнда, болх бе могарг а долаш из бе безам бола нах къахьегама юкъъезнита (шоай лоймаг1а).

Бакъдар аьлча, вайцига пенсионни цена геттара лоха я: кхалнаьха 55 шу даьлча боккъо я пенсе баха, ма1ача наьха — 60 шу. Цул совг1а, из «доазув» цхы а лакаг1а да дуккхача категорей балхахошта. 1979 шу долалуча хана къоаналла пенсе ваха 31,9 миллион саг вар. Х1анзарча цирех яклаг1а дола дакъа мара дац юкъарча производстве болх беш.

Къайле яц, дукхача пенсионерашта — нагахьа санна дукхаг1а бараш беце а — могашалга диллача хьинаре къахьега могаргдолаш хилар.

«Пенсионер — общество», хоиш ма хилара, ч1оаг1а чоалхане проблема я. Бакъда, советски общество пенсионни ха йола нах лаьрх1ар ший белгало йолаш да: укхаза царех безача наьха (паччахьалкхен пенсешка д1аухийтар т1ехь-т1ехьаг1а дукхаг1а хул) ший тайпара «социальни баллаcт» хетац. Царех мах бола юкъара «капитал» лоарх1.

Пенсионерий сий делга советски общества гуманизма принцип хиина 1ац. Болхлой ца тоъача хана мах болча юкъарча «капитало» хьега къа боккха социально-экономически лоарх1ам болаш хиний а 1ац.

Йоккха производственни а вахара а опыт, знаниш йолча пенсионерах дикa хьехамчаш хила йиш я кагирхошта. Нийса хургдацар укхаза дувца г1улакх духхьал болхлой кулгаш дуккаг1а хилийтарца мара дувзаденнадац, аьлча.

Д1ахо къахьегилга (шоай шозага а торонашка а хьежжа) боккхача наха шоашта а пайдана да, х1ана аьлча пар алапи а пенси а эц (кердача соцам т1а кхы т1а льготаш оттаяьй болх беш болча пенсионерашта) цу г1улакхо х1аране бюджета кхы а кхи 1от1атохаргда.

Цул совг1а, практико хьажа хьоккхара иштта доказа, социологаша даьча тохамаша а болх беча пенсионерашца шоаш деча тешалаг1а а) общественно-пайданеча къахьегаме дакъа лаццаро хьалха хинна вахара хьинар айду салараг1ата лоаттаду х1аьта цу дерригне а уьнахшенех ха б1аьхен хулийт.

Кхыча бесса аьлча, «болх беш волча пенсионера» проблема къоастаелга хьашт долаш ва из ше а общество а.

Кхетадеш да, халкъа боахама пайданеча къахьегама пенсионер юкъеозара цунна тайп-тайпара льготаш яар ч1оаг1а лоарх1ам болаш, СССР-е еиача бесса. Иштта, б1аьччача денна е к1ира ча а байташ, болх байтилга, кхы т1а а отпускаш тела, йоккха йоаца балха нормаш увттаелга, кхыдараш. Х1аьта, ерригача балха ханна къахьега безам боацача пенсионерашта тайп-тайпара льготаши совлеваш тел б1арччача дийнахьа е к1ираг1а къахьийгача г1улакхерга нахая болхлошиен санна.

Бакъда, «пенсионер — общество» проблема х1анза а дукха чоалхане дола г1улакхаш къоаста ца деш моттигаш а я. Из иштта дале а, шеко яц вай мехка болх беш вола пенсионер — шийна а оаг1ошна пайдана ва. Ха яьнача сага шийна а б1арччача паччахьалкхенна а.

Анатолий РОЗАНОВ,
АПН корреспондент.

Машараи дунен халкъашта юкъерча

кхерамзаленнен т1ехьа

СССР СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКТРИНА МАШАРА Г1УЛАКХА Я

Массанена а хоеш да, малхбузен пропаганда лаьттан т1арча разрядкан машарен моастаг1ий уйлашка хьежжа долча лостамех ца1 «советски т1ема низ т1ех хиларах», «Малхбоалехьарча кхерамах» дола к1ах к1ийле йоаца хабараш г1еттадарах латтилга.

Советски Союзах долча харцдарийн аьлдитойн в1ашаг1декхараша тахан шоай герз а даь лелаю цу тайпара йола пропагандистски акцеш корта боацаш хиларах дувцаш, ГДР хьахинна 30 шу дизара хетаяьча торжественни заседание къамаьл деш Л. И. Брежнева аьлар: «Тхо ц1аккха а хиннадац е х1анз а дац цхьаьна а паччахьалкхенна е паччахьалкхений группана кхерам т1алоаттабе дага долаш. Тха стратегически доктрина хьалда оборонительни лостам болаш я. Европейски континента т1ара ший т1ема низаш оборонана эшача масштабел т1ехдоахаш ч1оаг1деш йоаллал Советски Союз яхаш дувцараш бокъонца долаш долчунца тардала йиш йолаш дац. Из ховшшехьа а шерра общественность 1ехаяр да.

Европе, вай планета ерригача кхыча районашка а санна, машар, бохаргбоаца машар хилар дезаш да тхо».

Дерригача дунена д1ахеза советски кулгалхочуя из заявлени исторически фактий ч1оаг1ача ларда т1а, х1анзарча ханарча дунен халкъашта юкъерча хьалашна СССР чакхдоахача практически г1улакхий к1ийлен т1а латт: из йоалл Советски Союза Коммунистически парте отта а яь лоарзаг1а ца йоалийташ чакхоахача машара политиках.

Теоретически к1ийле марксизм-ленинизм йола Советски паччахьалкхен т1ема доктрина ший социальни 1аламга а исторически лостамга а диллача принципиально къасташ я буржуазни т1ема доктринах.

Советски т1ема доктрина чулоацам политически дакъе санна, иштта т1ема-технически дакъе а социалистически Дай-мохк империалистически агрессех лорa ца беш бита объективно йиш йоацаш хиларах боалдаш ба. СССР исторически опыта теша а беш хьахоих, из доктрина массала а вай ленински парте политикага хьайоаг1аш. Советски паччахьалкхе социально-экономически, политически, духовно дег1аярца цхьана дунен халкъашта юкъера хьалаш хувцадалар терхал а деш хьахинна а дег1а ихa а хилар. Цун политически аспект В. И. Ленина оттаьлар. Цун белгалаш т1а яр программни партийни документаш т1а, Советски 1ядала т1ема г1улакхех долча декреташ т1а д1ахо дег1айоалаь СССР доктрина к1ийленаш.

Советски т1ема доктрина дег1аахара наькъа исторически этапаш дага ехача ала йиш я, къонича Советски мехка моастаг1ий чурча контрреволюцеи дунен халкъашта юкъерча империализман цхьана в1ашаг1кхийтта ниааш хинича граждански т1ема шерашка хьалхаца лаьтта декхар дар халкъа 1аьдал доха ца дайтари социалистически Даьхен б1арччал а мукъале а 1алашъяри. Коммунистий парте гойтар цу хана пролетарски революце т1ема проблемаш диалектически къестара образецаш. 1алашдир советски т1ема доктрина 1илман ларда т1а йоаккхилга, чурча а арарча а контрреволюцена духьала бирса т1емаш деш цун положенеш практически чакхйоахилга.

СССР машара хьалхашка боахам хьабаьча шерашка (1921—1941) т1ема доктрина д1ахо дег1аера. Цун положенеш т1а гуш дар Советски Герзашцарча Низий керттера декхар — дунен т1а эггара хьалхара социалистически паччахьалкхен цун доха йиш йоаца доазоши лораделга 1алашдар. Т1ом болалу ха гарга г1ертача шерашка советски т1ема доктрина юваенилар Советски Союз ший территори шерьеза ца хилар къаьгга ч1оаг1даьча, иштта дунца цхьана советски халкъа доалахьа мел дола х1ама цун кулгашца хьадаь хилар, х1аьта цо из дерригa а хьадда лорадергхилар белгалдаьхача парте паччахьалкхен машара политикаца. Уж декхараш кхоачашдара СССР Герзашцарча Низий т1ема говзал лакхйора, царна модернизаци йора, кердача герзаца 1алашдора, кадраш кийчйора. Цу шерашкарча т1ема доктрина теоретически положенеш ховш долча тайпара, дуккхаза а практически тахнай КВЖД д1алаза г1ийртача китайски милитаристашта. Хасан оалача 1ама районен къаьстта а Халхин-Гол яхача додача хи т1ех японски империалистажa духьаларча т1емаша, х1аьта иштта советско-финнски т1ом хиннача хана.

Дунен шоллаг1ча т1ема шерашка гитлеровски Германецарчеи милитаристски Японецарчеи къизача довнашка советски т1ема доктрина исторически тохамах чакхьяьнна ца 1еш, д1ахо дег1а а ера. Т1емо керда т1ема опыт елар Советски Герзашцарча Низашта, г1о дир советски т1ема 1илма д1ахо дег1адоаладе.

Керда чулоацам т1анхийтар вай т1ема доктринана т1ом сецачул т1ехьаг1арча хана. Цул бахьан дар дунен халкъашта юкъерча арене низий соотношени социализмаца пайдаеча оаг1орахьа хувцаьлар, дунен социалистически система хьахилар цо даьха толамаш, империалистически паччахьалкхенаш НАТО-м кхыча агрессивни т1ема-политически блокашкен в1ашаг1кхийтта хилар тернал а деш, социалистически мехкий содружество коллективно лораяза аргйоацаш хилар. Шеко йоацаш да, Советски т1ема доктрина дег1аяра иштта влияни яьй т1ом сецачул т1ехьаг1арча 1илма-технически революцех хьахиннарашa, СССР техникo-экономически торонаш дег1аяхаро, Советски Эскар кердача герзаца т1ема техникаца 1алашдаро. СССР Герзашцарча Низашта хьалхашка декхар эттар машар ч1оаг1бара г1улакх карлалар, нагахьа из Советски Союзеи социалистически содружества кхыча мехкийи халкъий парг1атонеи мукъаленнеи начвоаг1а моллаг1а агрессор вохаве кийча хилар.

Х1анзарча ханарча хьелашка вай мехка оборонни низ 1алаьмате бонихача лоарх1аме хулаш латт Советски паччахьалкхен а социалистически содружества кхыча мехкий а машаре дег1аахар 1алашдара, коммунизм хьалъяра планаш кхоачашъяра.

Т1ема кхерам мел латтача хана, сатийна доацача дунен т1а вай мел дахача хана, Советски Союзо, кхетадеш да, йиш яц советски наьха машаре вахар тешаме лорадара, цар хьа мел даь х1ама лорадара эша т1ема потенциал ца лоаттайнта. «Г1ерзий даькъе совле яккхара никъ а боацаш, — йоахар Л. И. Брежнева 1977 шера январь бетта Туле къамаьл деш, — уж к1езигдара т1ема конфронтаци лаьг1ъяра никъ ба вай политика... Вай мохк ц1аккха а баргбац агрессе новкъа, ц1аккха а айдергдац тур кхыча халкъашта духьала». Уж дешаш торжественно ч1оаг1дир цо Германски Демократически Республика 30 шу дузаш Берлине къамаьл даьча хана.

Вай белгалдаккха боккъо я х1анзарчи ханарче советски т1ема доктринах доалла цхьаьнха лоарх1аме х1ама: цо чулоац СССР арахьарча политика машар безаш хилари советски халкъ моллаг1а потенциальни агрессоро тоха йоаг1ача бесса х1ама юхатоха кийча хилари. Вай т1ема доктринах тахан доаллаш дола х1ама да социалистически интернационализма принципаштах ший сознически декхараштен тешаме йола Советски Союзи цун Герзашцара Низаш СССР-ах шоай машаречa вахара тешаме гаранти лоарх1аш долча социалистически содружества воашал долча мехкий халкъаша даькха толамаш советски наьха дараш санна лорадергдолаш хилар.

Вай х1анзарча ханарча стратегически доктрина а ерригача т1ема политика а оборонительни лостем белгалбоавхаш ала деза. СССР Герзашцара Низаша социалистически содружества кхыча мехкий эскарашца айхха цхьана леладу г1улакхаш цунна ч1оаг1а лоарх1аме хеташ хилар.

...Советски халкъа тийша хила йиш я, — йоахар КПСС ЦК-вс парте XXV съезда яьча Отчетни доклада т1а, — цун кхолламеча къахьегамо хьа мел даь х1ама тешшаме лорадеш хиларах.

Цхьаккха а шек хила йиш яц Советски Союза сий дола Герзашцара Низаш д1ахо йодача хана а ший бехитонхаме декхар — советски халкъв машаречa къахьегама, берригача юкъарчи машара ларда а хиннa леттар — кхоачашдара мел эшача средствашца 1алашъяь хилийтара вай парте де мел дезар дергхиларах».

Уж дешаш къаьстта актуальни да тахан, НАТО политикашен стратегашен, США керте а йолаш, халкъаша европейски континенте хьаяьча машара зданена в1ая миняш а ехкаш кхераме ловзараш леладеча хана.

Василий МОРОЗОВ,
полковник, т1ема 1илмай кандидат.
(АПН).

Тхога язду

ПОЕЗДАШ ЦА СОВЦАШ УХАР

ТIом бар... Цхьон хана гергара хала хеташ хиннар хIинз зешар. Сего шелал, йIовхел, моцал, хьогал, дерриге а лоера. Кхъзе бар тIом.

Лоеццача хане, хьалхагIа нитта вIаштIехьдарг ма дий, ьнна вIаппа дагадоха а йиш яцар, эрий ядача ГIалмакхой аренашка гIолла ГIизларера Астрахане кхаччалца машинникъ биллар. ТIом хьалхьа цу гIулакха шераш эшар.

Официально эксплуатаце дIайийцабоцар иза. Мел эшар а дь из бокъонца билле боьинабоце а, чIоагIа стратегически лоархIам болаш бар из, хIана ьыча Ростов-на-Дону дIалацьачул тIехьагIа из мара кхынникъ бацар Кънлбаседа Кавказ Закавказьеца, Повложьеца, Юкъерча Азеца, Уралаца... берригача мехкаца юззаш.

Наькъа доал де дезар. Кънлбаседера боалабьча эксплуатационникашта мел эшар делар — фонараш, хоам бу байракхилгаш, телеграммай бланкаш. Лаьрххlа вIашегIьеллача эшелона тIа а хоашабаь кердача магистрале дIабигар.

№ 6 йола разьезд. Цхьаккха хIама дац укхаза. Разьезда нийсвелар ялх саг: разьезда начальник Гречаный Андрей Игнатович, дежурни Мотильный Дмитрий Иосифович, стрелочникаш цун веший во! Могильный Александр, Вербицкий Степан Васильевич, Ковалев Иван Андреевич.

...Царна юкъе цаI мара Йоаца ккалсаг, тхьо шу дьнна йо! Конаева Катя — дежурни.

Безама моттиг яцар ераш нийсбеннар. Гобаьккха бIарг дIа ма ккоача гIомара яьссале яр. Ама юхе кхайладоал машинакъа ши такииг. ЗIанара бIоагIа. Цу тIа телефон, из ба беррига боахам.

Ба байракхилгаш йоакх царна — из керттера дар. ЧIоагIа лорайора цар шоай участок. Ден а бус а эшелона тIехьа эшелон йоташ ух поездаш. ДогIа депже, мелк кьеже тхов кIийпа йоацаш, бийсаш ара, гIомар тIа йоакар. Кхы де хIама дацар. ХIаьта ара сентябрь латтар, кънлбаседера шийла мух зьекхар.

Цкъа, кIезига догIа лаьгIденнача гIоллаш, Гречане еррига ший бригада зьагулйир:

— ХIа-хIа, новкъостий, цIа да деза вай.

— ЦIа?

Берригаш а цецбаьнна вIаши бIарежьежар. Санах да доезк вай из цIа?

— ЦIа нилелех дергда.

Наькъа йисте гIишлонхоше йиле тхьанх гаргте даьттеша хьакхе, Iеьрже ницал уллар. Болх дIаболабелар. Ишпелех кхо пен хьа а бах, тхов тиллер. Кхай тIа шортта яр сагелий буц, из тхоена дIахзинатар. Шийла-м, бекъдер аьлча, хьалха мояр, хIаьта а догIо тIоадавацар. мух а хьалха санне ленаша чакхбувлийтацар.

«Пийши миште вIаштIехьйоаккхаргьяргхьогII?» Цу гIулакхага дог дема а дезацар. Вагон-тика ача пийшк йий, ьыпе хоттар анхар. «Хьаннмашка дIеаргда оахо из шоана чIоагIа эшилга», — олар цар. Вагон дIайодар, кхы хувцалуш хIама хилацар.

Юххера а сентябрь чакхбоаллаш ши соа йола вагон кхаьчар «буржуйна» чу а леттащ. Из тупике дIаоттейнр. Вахар ялсамалеина тара кетар царна цул тIехьагIа.

Укхаза а дага боеца бала нхачар. хоршо нах легабир. Хьайха цамогаш хилар Вербицкий, цул тIехьагIа Ковалев, тIаьхха берригаш а. Хорша сагех декъе дора, IажагI а венна, кулг хьалъайда а ца могаш, уллар из ккийтта саг. ХIаьта а шоашье могар дора кIел ца биса гIерташ, хала волчоа новкъостал дора, дежурство динагIа хиннача нелайоро.

Лозар ца кхеташ йисар цхьа Катя мара яцар. Берригга мукъ цун фоаргаш тIа бижар. Дениен буси бIарг Ioeleшка бахийтацар цо. Хьежа ээеш уналой бер, стрелочника а дежурне метта болх бе безар...

Цкъа разьезде хьетIехзовчаш латтача пассажирски поезда дукъеле вIар из. Астрахане оагIорехьа поезд а нийца бодача паровоза тIа вовзача цкъан сага юкь бIаргтейра Катина. ЭЙ, Родакоера Калюжный ма вий из! Уназой бадача вагона чу вигар цо из. Берригаш а машинисте тIабийрзар. Вай ва, Донбассера! Боезаш бола нах котта болабелар. Цу мехке бисабер цар гаргало, безе нах.

Боахамга зьежа араьннача Катина бIаргайра бомбаш тоха ккйчпу самолетеш.

— Фо! — ала кхийра цун, ше лаьтта Iойожаш.

Нах кхайлабоала гIерташ бейдар. ЦIаьхха пийлхача массехк бомбай тата хезар. Катя гIомаро къайлаьхккхер. Цул тIаьхьагIа сетем эттар. Катя хьал а гIетта новкъостий болче оагIорехьа едар.

Эггара хьалха Вербицкий бIаргтавайра, нехе бохабьбер цун. Цунна новкъостал де безам болаш ер дIатIаьзача из дийне ва цар. Вербицкиена юкха, леттах мIараш а

гIортазь уллар Гречаный. ВоаккагIча Могильне ког а нуг а дьаккхадер. Берригга букъ цIеша баькхиа вар Ковалев. Укхаза Катина бIаргавейра машинист Калюжный. Цун ког неrбьбар. Доагаш латтар цIа-вагон.

— Катя, новкъостал дел сона, — ьнна хьальайвелар Калюжный.

Из едда дIатIехар из волча. Бакъда, машинист нииз беха вар, халла хьал а гIетта, кхы дIавеха а ца могаш Iогора вахар.

— Эшелон сихагIа дIайига ала са гIонийга, фашисташ юхабаьха мег.

Из сихха состав латтачахьа едар. ГIонча веха нийчпуш вар. Цхьенна а вагона эа дьдацар.

Юзевча цунна бIаргаайра хIама ца деш улла телефонни аппарат. Диспетчерга дIаьаар хиннар.

Кхетам чу а волеш лаш латтар Ковалев.

— Катя, сагот ма деха. ФуннегIа хиннадале а, поездаш совца йиш яц хьона, из кхетаделахь. Хьа из вIаштIехьа а дергда, шеко а йоацаш вIаштIехьдаргда. Яле, гIо.

Катя цунна де новкъостал а доацаш, цох елзаш латтар.

Цхьа хе аьнпеча тIолла поалпакарча станцера моазьаш вкузьа машин ера. Цо дIабигар Ковалеан Калюжный.

Наькъешка хьожаш вола вих саг вара, бейнараш цхьан каше дIабевнар, чурта меттел нишал оттайир, цу тIа урсаца фиъ цIи яйир. Гуламх дакIча шоай болх бе дIабехар уж.

Цул тIаьхьагIа Басиновски станцера поезд ера. Цун паровоза тIа вар № 125 йолча Грозненски эксплуатационни отделение начальника заместитель И. П. Кичин.

— Йоха ма йохалахь, — аьлар цо.

— ХIанз хьо йолча саг вайте йиш яц.

ТIехьагIа ца вайташ Iергдац тхо.

...Ишта, цхьаь йисар Катя разьезде.

ХIаьта, поездаш цхьан минута ца соцаш ухар. Царна ерригнешта дукъеле а йодар, уж наькъа а йоахар цо. Цхьа за аьнккар хIама дез дезилга а дицденна.

Поезд соцача кондукторе а машиниста хоаттар:

— Цхьаь а хьо? Мица йий хьо?

— Сона-м хац са мица йий а. Аьнкай со-м цунга, — олар цо белемаш кьал а уззаш, дог а чIерхаш.

Массане а декъа дора шоешта а тоьал йоацача пеках.

ХIаьта Катя ваьтта латтар. Кхоайора из маршруташ кийчъе, эшелонаш яха езача новкъа дIаакхийта.

Цхьан Iуьре еннена бронепоезде зIерча салтечо телеграйка, маьнда буние, консерваш ера цунна. «Новкъостала ва саг вац хьона, цунга ма тьекалелье. Из цунга хьежо а хьежацар. Хоара цунна массанаха нех тоьалга. Хорш... ХIерача болх бора кхьаниена матта. ХIаьта цо ялзиена метта.

ДиьлагIна дийнаьа мара кхачанзар сигна.

Поездаш ца соцаш йолкаш яр — цигахьа, Сталинград йолча оагIорехьа.

* * *

Цу хана дина дукха шераш дIаихад. № 6 йолча разьезде хиннар аьшпа машинаькъа Грозненски отделение хиннача начальника Кичин Иван Петровича сейна дийцачул тIаьхьагIа Конаева Катя лаха эттар со. Конаева Екатерина Потаповна, хIанз Кудина, Донецки машинаькъа управление болх беш я.

С. ВОРОНИН,
журналист.

СУРТА ТIА: Е. П. Конаева (Кудина).
Г. КУРИЛЕНКО сурт.

Оаха яздаьчун лерагIа

1979 шера 2 октября арадаьннача «Сердало» газета тIа кепа теха яр «Кънлбаседа Кавказа бройлерие» яха критически корреспонденци. Цу тIа дуцар Кънлбаседа Кавказе эггара йоккхагIчарех цаI йолча бройлерни хоа тIара оалхазараш леладу фабрика хьалъеш йоахкача №№ 920, 923, 557 йолча механизированни колоннашен «Чечингсельстрой» треста Шалински хаьрхIича хозрасчетни участкой бер!I бетта йлонаш кхоачаш ца яра баьхьаш.

Автора цу тIа белгалдоахар гIишлон материалаш а моахьаш нкукъа автомашинаш а укхаза тоъал йоацилга, Шалински участкена чуйоагIача маркхала-бетонни узело а эсала болх белга. ЛертIа болх дIаболабаь йоалаш яц ПМК-557, укхаза хIанз а Iан хьалашка болх бе кийчо яьац...

Газета редакце уж кхоачамбоацараш дIадахара корреспонденци дIаэхьийтаяр «Чечингсельстрой» тресте. Цу треста управляюще вов. У. Арсанукаева дайта жоп нитта да:

«Треста кулгалхоша партийни а профсоюзни а организацешца цхьана теркам тIа а бохийташ йийцар А. Ахматова корреспонденци. Треста а цун подразделенеш а хIерагIа яь критика ниjса я. ГIишло хьалъяра тIехьабисар дIадаккхара ихы тIа в де дезар белгалдаьккхад. 17 октябре хилар фабрика хьалъеча вIашагIьеллача республикански штаба совещани. Цигача дийцар болхлошта сихагIа столош хьалъеция, Iан зажаалхьа болх бе хьалаш вIаштIехьдоаккилга, маркхала-бетонни узела бахка дола кхоачамбоацараш дIадоаккилга, ПМК-557 кулгалдар тоаделга. Фабрика хьалъяра дешашта кьалсета тIахьожам лоаттабу треста кулгалхоша. Бакьда, тхона ихы тIа я проблема уттаю Нохч-ГIалгIай транспортни управлене. Транспортникаша шоай хьанахьа хьакхахьац бройлерни хьалъеча эша нкертни материалаш, цу гIулакхо чIоагIа новкъарле ю тхона фабрика хьалъяра бахкаш тоадара».

Доазол дехьара

Социалистически мехкашкара хоамаш

ГРАЖДАНАША ХЬИНАРЕ ДАКЪА ЛОАЦАШ

«Акця зед» — Чехословаке шерра баьржа болам. Шоаттей кIирани деношка, хIаьта кIиран воох деношка балхара йистебаьлча, гIишлош ета нийдашка ух гражданаш социально-культурни объекташ хьалъеча новкъостал де. Масала, дукхьал Северомораски областе тIеххьарча кхаь шера цар новкъосталца хьаль а модернизаце яь а 20 медицински пункти 11 берий беша яслеши а. Дерригa балхаш 120 миллион крон даьд. «Акця зеда» доеташ теллараш къамаи комитеташ — моттигерча самоуправлене органаш.

ДАЬ-НАЬНА ШКАТУЛКАШИ ДАЬ-ДАЬ ШАРМАНКАШИ

Шарманкаш, пианолаш, оркестрионаш, кхьанара музыкальни автоматаш, музыкальни шкатулкаш го йиш я Прагерча Къамин технически музее. Укхаза гулъьй шовзткъе итт тайп-тайпара экспонаташ. Царех эггара къаьнагIа яр — пражски сахьатий говзанча. Угела XVIII бIаьшере юкъеяхаьчча хана хьедиь музыкальни гуркал боалла сахьат.

Хоза я цхьан хана арабаьнна лийнача музыкантишта бака торо хуш хинна укхаза гулъь шарманкаш. Цар хIанз дуиц даьдаьи даь-наьнех музыкальни чам ниитта хиннаб. Укхаза хаза йиш я оперен оперетташ юкъера ареш, цхьан хана шерра довзаш хинна илеш.

Музыкальни автоматий чехословацки выставка хIинзлекъа Софие, Берлине, Будапеште, Париже хиннай. ХIаьта, кердача шера вIей долча хана из гургьа Лондоне бахача хала а.

(АПН).

АПН корреспондентaша хоамаш ду

ТIАГIЕРТТА ХЬАЛХА А ЦА ДОАХАШ

Ба а бац, е хила йиш а яц Карибски бассейна мехкий суверенитета Кубе латтача советски тIема персонала оагIорахьара цхьаккха а кхерам, аьнна пресс-конференце заявлени йир дукха ха йоацаш официальни визитагIа Венесуале тиннача Ямайка премьер-министра М. Мэнле.

Журналистий хаттарашта жоп луш М. Мэнле белгалдаьккхар, Кубе советски тIома советникаш болга шоай мехка 17 шу хьалха дезз ховш хилар, хIаьта цар цхьанна а тайнара наступательни операци е йиш ца хилара кхьметтея США правительства а мукIарло даь хилар.

Из заявлени ялехьа чакхдели дил хьалха президента Дж. Картера дIакхайкадир цу регионера США хьаштеш хьаллацара а, хIаьта нитта цигара мехкаш царех «советски е кубински бIу латара» кхерамах лорадара а ю аьна, бахьан а даьнкха, Карибси форда тIа американски форда тIема низаша йоккхий маневраш еш хилар.

Цунца юте дина нIехита юхоазаваннагIа вар. дукха ха йоацаш ше «американски гIулакхаштa» Ки-Уэсте (Флорида яха штат) хаза волаш, майсараш «исторически США-с йовкхо ю сферa йолча» Карибски форда районе тIема торопашта демонстрации яра еш я аьнна заявлени яь США оборона министр Г. Браун. Амма дешца еш йола оформлени мичча тайнара ялe а, моттигерча обозревателаша белгалдоаккхача бесса, Пентагона демонстративни акцешка де лерхIар цу районера хьал кхоакадар да. Кхыча дешашца аьлча, нийцараш я политика кхоашта ма эшшар йовцача регионерча мехкий гIулакхашта теркаца юкъегIортара даькъера США плаанаш.

Цу гIулакха лаьрхIа доладаь хIама да. Вашингтона эмиссараш уж хьадара идеи латиноамерикански мехкий столицашка шоай хурдаь чакхъяккха гIерташ доаа, «американски мехкашта юкъера машара низаю» болаш дерaш я. Дог США бIух а латташ хила дезаш долча цу низех континентерча къамаш мукъадахара болашеш прогрессивни режимашеш дукхъаларча къовсама бела империализма эггара чIоагIагIа бола бий хила безз.

ТIеххьара цу тайнара дола удорни низаш хьадара идея чакхъяккха гIийртар Вашингтонера стратегаш укх шера нийнь бетта Никарагуара хьал дийцача американски пачхьалкхенни Организаце (ОАГ) заседане. Дукхьал из ха яр Самоса диктатура ца йохалйта гIийрта Гватемала, Гондураса, Сальвадора реакционни режимаш США новкъостал цу мехка дукъала агресси йолае хийчлуш хинир. Цу хана ОАГ дукха а дукхагIа болча членаша дукхьала кулгаш а айдаь чакхъяийтанзар американски предложени. Цхьабакъда, США йоаш де лаьрхIа чутIера кхьналн. цар лерхI американски мехкашта юкъера тIема низаш хьадара доаш укх шера октябрь бoaш Боливе столица Ла-Пасе ОАГ генеральни ассамблейга дукхийта оттане «Из идея ОАГ гIолла чакхъяйнна. — йоах «Нью-Йорк таймс» газето, — атта хургдац ВIашагIкхийттача Штаташта, хIана аьлча Вашингтон региона чурча гIулакхашта юкъе гIерта дага йолаш хилар лоархIаргда цу нах Латински Америке».

Цу идейна материализаци е ма могга гIо дара, цалха ьнкхай дукха бийцача «советски тIема кхерамах» йола типтьена тезис, цIаьккха а хабараш дуиц баьннаб социалистически Куба адреса. ХIаьта США кулгалхой тIеххьарча денаршиий бахьан, цхьабола политически обозревателаш лархIа гIерттача бесса, дукхьал президента Картера хорканашта хьалхара къовсам чоалхане берзарах хаьтта Iац укхаза. Кхы а чIоагIагIа кхерамеда Вашингтонера дохина сихаур бераш дуне «шийлача тIемала» юха чукхосса а СССР-ерча стратегически теразашта доазув оттадарах долча Договора сенато ратификаци ейта дохадара шоашта мел могар де а гIерташ хилар.

Американски бIу Карибски бассейне кхачар цу форда йистошкара мехкаш «советски е кубински бIунех» лорадара даь хIама да ала гIертача президента Картера дийцарех цу мехкий дипломатически гIозараша цу сахьате «беламе» къамаьа да аллал чакхсадоагIаш да Вашингтона дагадар. Кепайоазонна лаьрхIа ше аьча заявлене тIа Венесуала кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Х. А. Самбрано Веласио белгалдаьккхар Кубе советски бIу хиларах бола хоам ше «ткрнал а ца бешь» хилар. ХIаьта сената кхыча мехкашцарча гIулакхашта йолча комиссе председатела Е. Ла Рива заявлени йир, Вашингтоно айь гIар политически хьисап долаш я аьнна.

Моттигашкарча информационни агентсташа деча хоамех, цу пачхьалкхений дипломатически гIозараша лерхIар да дунеи цу районерча мехкий ккерадзмелена тIалатта кхерам советски кубински тIема подразделеней оагIорахьара а боапаш кхохиам хьалхьебарахи американски тIема низашта эскалаци ярахи латташ хилар.

А. БОРИСОВ,
АПН соб. корр.

Каракас.

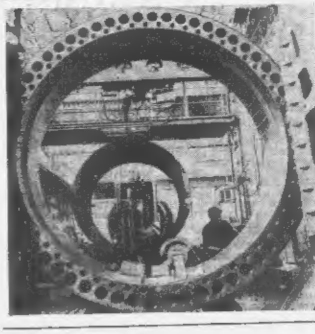

ЧССР. Городе Пльзеньерча В. И. Ленина цIерагIча «Шкода» яхача машинаштьеча объединене укх шера ше вIашагIьеллача хана дезз 120 шу дизар деадаьд. 1859 шера берригаш а болх беш 30 болхло мара ца хиннача «Шкоде» хIанз промышленноста 40 отраслена лаьрхIа оборудованни станокаш арахец. Объединене продукце экспортагIа дIаухийт дуне 60 мехка.

СУРТА ТIА: завода цхьан цехе.

ЧТК-ТАСС сурт.

ЦХЬАНА ГIУЛАКХАШ ЛЕЛАДАР ЧIОАГIЛУШ ДОАГIА

Сири дукхача бIаьшерений лоархIам бола дIаьхий истори а долаш бола мохк ба, амма ший лоIаме а болаш дегIаахара новкъа баьинабац из тиъаь итт шу соагIа ха хьалха колониализм эшаьчул тIехьагIа мара.

Экономически даьхье ший мукъагIа хила гIо ду Сирена социализма мехкаша хьалхарча аргIанна Советски Союзо а деш. Вай мехкаша шерра цхьана леладеча гIулакхий шахь дIайолайир 1957 шера 28 октябре кулгаш йоаьча СССР-ан Сирены юкъе экономически технически гIулакхаш леладарах йолча соглашенца. Из соглашени аьир дуний халкъашта юкъерча империализмо. «Эйзенхауэра доктринаца» хьула а еш, геразашцара агресси яра кхерам къоача республиканa тIалаьттачь. Сирена чIоагIа кала хиннача хана.

1957 шера ноябрь бетта хиннача ООН Генеральни Ассамблея XII сессе Советски Союзон кхыча социалистически мехкашех ховдамболлаш хьаллацар Сири. Империалистически державай цар гIоьчайн йиш хилацар Сирена дукхьала агресси йолае.

Экономически бувзамашка диллача, шиина а оагIоша пайдана а долаш цхьана гIулакхаш леладара сихвол лархIа боьъо а йолаш Ефрата тIарча гидроэнергетически комплексах лерхI. Из хьалъе йолаьнй 1968 шера. хIаьта дIадахача шера март бетта тон сазр цул тIеххьарча, сыстагIа бархIагIа йолча энергоагрегато. Хьалхара турбина болх бе йолаелча дено Евфратски ГЭС-о хьаьннй 7 миллиард киловатт сихьат дарегIа электроэнергии.

«Евфрата тIа гидроэнергетически комплекс хьалъярах, аьлар «Ас-Саура» яхача газета еннача интервью тIа Евфратски платина гIулакхашта волча министра Субхи Какале, — ала йиза бокъо а йолаш Сире бахача берригача наьха вахара боарам лакхбара кIийле Iалашъяь йола социально-экономически революци ала йиш я». Евфратски гидроузел мехка халкъа боахама дукхха доакъош дегIаахара база я. Iоадьча хин пайда эцаро торо хулийтаргья, масала, 640 эзар гектар нерда лаьттаи карадерзаден цу наькъаца мехка дерригача хин дехнача лаьттай майда шоала совъяккхен.

Евфрата тIарe электропередача линеш йоах Сире дукхача районашка. Советски Союза технически гIоаца кхалеш латта ерига линеш эксплуатаце дIаелча хьаергьа мехка ерригa вахара лоархIаме йола централ электроэнергеца тешаме Iалашьергйола Сире цаI йола энергосистема.

СССР-ца цхьана гIулакхаш леладар бахьан долаш Сире хьа в хинна толамца дегIаухаш латт химически мехкдьттан промышленность санна дола экономика керда доакъош. Дукхьал цхьа Сири мара ец Гаргарча Малхбоале ший мехкдьтта доаллача моттигашта малхбузен компанеш юкъе я йоапаш эксплуатаци е болабала мега мохк. Советски Союза геологий и специалистий мехкдьттахой гIоаца мехка кънлбаседа-малхбоалeн оагIорахьарча районашка чакхдьлар мехкдьтта лахара балхаш, хIаьта 1968 шера доладир из промышленни хьисапе даккха. Цу хана денз — тьадакккхара боарам 1968 шера 1 миллион хиннача укх шера 10 миллионага кхоачаш лакхбеннаб мух. Лоаццача хана экономика лакха рентабельность йола дакъа а хинна дIаэттай къамин мехкдьтта доаккха промышленность. Хьадоаккхачча мехкдьтта цхьа дакъа экспорте дода, цо Iалашду халкъа боахам дегIаахара эша валюта тIадоагIийла. ТIехьарча бархI шера цу дахько бех пайда 3 миллиард сирийски фунта лоархIаме ба.

Къамий экономика интенсивно дегIаахари бака нах сияха бебари бахьан нерда хин ресурсаш лаха езаш хилар Сири тIехьарча шерашка. Цу гIулакха кIезига гIо дац советски гидрологашеи гидрогеологашеи. Цар чакхдоах бурув деттара балхаш. мехка лоархIамегIарча йиъ районе — Дамаскана гонахьа, Хомсе, Оронт яхача хин атагIа, Средиземни форда йистошка — 51 эзар квадратни километр йолча майда тIа тохкамаш ду. Цу районашка дах мехка бахача наькха кхаь даькъах ши дакъа, арахец промышленни юртбоахамен продукце дукхагIа доли даьа.

Сихдаь деш латт Латакия яхача портови города гаьна йоацаш Кънлбаседен Кебир яхача хи тIа 14 эзар гектар гаргга лаьтта хий диллара а порт хица Iалашьелга дикка тоадара а хий лоаттаду моттиг хьо йиш хулийтаргйола йоккха плотина хьалъяра балхаш. Латакие чу советски технически новкъосталца деш латт форда порт шерьяра балхаш. Реконструкци чакхъельча мехка керттерча форда йистерча коа наIарех чуйиду мохьаш хIанз нйдерел диказа совгIа дукхагIа хургда.

ХIанзарча хадара транспортни система хьа ца йича экономика дегIайоалае йиш яц вай хана. Советски Союзо да а дьйд хIанз а ду Сире дукхa районаш вIаши юзаргйола ши эзар километр гаргга дола машинаьккъаш дохкачен реконструкци ечен технически новкъостал.

Советско-сирийски цхьана гIулакхаш леладара кIийлен тIа балхаш деш латта объект 50 я. царех дааш хIанзлехьа эксплуатаце дIаенний. Вай мехкаша цхьана леладеча гIулакхий къастта йола башхало я уж халкъа боахама керттера доакъош дегIадоаладара тIадерзадь хилар: энергетика, мехкдьтта доаккха промышленность, транспорт, ирригаци, хIаьта уж нитта экономика пачхьалкхен сектор чIоагIъяра тIадерзадь а хилар.

Советски специалисташа дакъа а лоацаш хьалъеш йода объекташ Сире къамаи боахама дукъ — дукъача доакъошта йола къамаи кадраш нийтъю бокъонца йола школа а хинна дIаэттай. Дукхьал Евфратски ГЭС хьалъеш лаьттача хана балхаш дечa моттигашкеи дешара центрашкеи, хIаьта нитта лекхерчен юкъерчен дешара наведенешка, СССР промышленни предприятешка кийчбаьб 23 эзар гаргга специалисташ.

Толамца дегIаух советско-сирийски торгови гIулакхаш. Советски Союзо лоаттаю Сирена машинаша металлообработки, химически продукташ а хьун материалаш а, тракторашк юртбоахама машинаш, электротехнически оборудовани, наькъаш дохка машинаш. Советски, кредиташ тоххаш Сире СССР хьаухийт хлопок, прилка, тха, дукъхача наха эша товараш.

ДIадахача шерашка тоша а деш хьахьеккхад дукъхача оагIонаша цхьана леладу гIулакхаш берияте хилар. АПН корреспондента еннача интервью тIа арабски социалистически юхахьахилара Парте регионални кулгала члена, сирийско-советски доттагIала Общества председатела Мутъб Шанива а заявлени йир: «Оаха теттара раьза а долаш белгалдоаних вай доттагIал долча мехкаша цхьана леладу гIулакхаш толамца дегIаухаш хилар. Тха цIаьхха а нертагIдаккха безам ба империализмаеи сионизмаеи дукхьала, Израила оккупаци яь IарбIй территори мукъалхаран шоай доал а долаш мукъалеи пачхьалкхе хьаир а чудоагIаш йола палестински халкъа бокъо юхаеттаоттаярах лоаттабу тха нийсхок къовсам доттагIал долча Советски Союзо хьаллоацаш хилара тха халкъо лакха мах беш хилар. Сире халкъо лакха мах бу тайп-тайпарча дунен халкъашта юкъерча форумашка тха бенъ гIулакх хьаллоацаш къамаьлаш деча Советски Союза позице».

САР президента арабски социалистически юхахьахилара Парте Генеральни секретара Хафез Асад СССР вар из шеко йоацаш советско-сирийски традиционни бувламаш чIоагIдара дакъера лоархIаме этап я.

А. СМИРНОВ,
С. Щ[illegible],
АПН соб. корр.

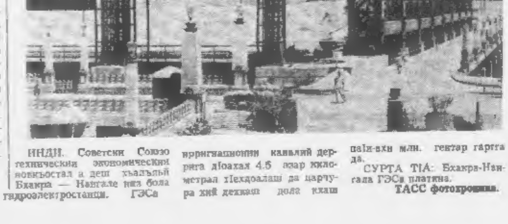

ИНДИ. Советски Союзо технически экономически новкъостал а деш хьалъяьй Бхакра — Нангале низ бола гидроэлектростанци. ГЭСа ирригационни канали дерригa дIоахал 4,5 эзар километрал хIехдоалаш да царгура хий дехкаш дола кхаш пaIи-эхи млн. гектар гаргга да.

СУРТА ТIА: Бхакра-Нангала ГЭСа платина.

ТАСС фотохроника.

НИКЪ ДАЬКЪАЛА ХИЛБА ХЬА, «ИЛЛИ»!

Вай республика культурни вахаре доккха а гІоза а хІама да эрсий меттала нохчийн гІалгІайн героико-эпически иллей сборник арадалар.[1] Вайнаьха баккха-деккача иллей цу тайпара доккха а дика вІаштІехьдаьккха а книжка кийчдар дукхъашха даь гІулакх да.

Дег чу дужаш дола илли санна атта хьахилац дика а хьакъал долаш дола а книжка. Дукха низ, хьинарш дега йІовхален дІаех ю. Цигга малха даьнад ер книжка а. Книжка хьаделлаш Нохч-ГІалгІайчен халкъа поэтессас Ахматова Раисас боккхача безамца белгал ма даккхара, вайнаьха иллей дуне — на кхычарна тара доаца тамашие дуне. Лакхара поэзе меттаца иллеша дуьц халкъа дІаьхача вахаре хиннача эттара лоархІаме йолча социально-политически, экономически культурни событеех. Нохчийн гІалгІайн духовни вахара йоккха гана йолча цу книжка тІа вайна къаьстта хьамсара хет тІема машар, моастагІалаи гІелалаи дега вамаьршали нийсхои дуьхьалъуттаеш йола къаний доттагІалам вошалах тІахьехаш йола цуи йоккха гуманизм.

Заман йІовхалаш кхыча къамашца айкха бувзамаш лоаттадеш цар вахар-лелар, традицеши культуреи йовзаш нохчий а гІалгІай а къаьмаша кІеаргга кхетадаьд шоай ираз, деррига кхыдолча къамий дар санна, доттагІалеи вошалеи наькъаца леха дезилга. Цудухьа лоаллаха дахача къамашца хиннача цар бувзамий истори хьалдиза да вІаши лелаьдьча эздийча гІулакхий, вошала масалех. «Иллена» юкъеяхача багахбувцама произведенеша йоккхача художественни гоазалца хестабу дув биаь вошарий бола шоай турпалаш — нохчий, гІалгІай, эрсий, гуржий, черсий, кхыдолча къамий виналаш.

Турпалашта а къамашта а юкъерча гІулакхашка «Иллеш» керттера лоархІ доттагІала мутІахьа а доттагІа везаш а хилар. Цу ганзел дезагІа дуне тІа цкьаккха хІама лархІац цун турпалаша. Цудухьа ерригача эпосе а бІаьшеренашка а гІолла чакх а даьнна вай заманхошка тьаккхьачад дог тохадолийта ер дешаш:

«Ма довлда вай, кІантий,
вІашин безам байна,
Ма довлда вай, кІантий,
вІашин тешам байна».

Вайнаьха бараш санна кхыча къамех бола а «Иллеш» тІа бувца кІантий лергІа кхоачашдеш ба ш даьй васнет.

Книжкана юкъедаха иллеш шиъ даькъа дийкъа да: Советий шерашкара иллеш», «Революци хилалехьарча заман иллеш» ялорашта. Хьалхара даькъа доккха деце а, геттара боккха лоархІам болаш да шин идейно-эстетически чулоацамга диллача. Цунна юкъедахад сийлахь-йоккхача баьччех — В. И. Ленинах, революционерех — ленинцех С. Орджоникидзех, А. Шериповах, вай сийрда вахар бахьан долаш турпала къовсам лоаттабаьрех дола иллеш.

Цу иллешка В. И. Ленин тарву мискача наькъа оагІув кхаллуващ, цар га доахаш, цар ираза дукхьа къовсам лоаттабаьча ширача турпалех. БІаргча кхаийцача, цу даькъа юкъедахача иллешка белгалдаьд революце сурт-сибат, цар тІа хьахьожаш я халкъа вахаре исторически хуйцамаш даь из да. Масала, даьй девалах деча доккхалах кер хьалбузаш да кердача вахара духьа лоаттабеча къовсама дог-майра кІантий тІахьехаш дола «Партизаний илли».

Книжка шоллагІча даькъа юкъе из дешарашта мерегьа шиъ боарамга а чулоацамга а диллача бе-бе а. оалаш бІаьшерений дІоа-

Критикеи библиографии

халга долхаш а дола иллеш. Шоаш тайп-тайпарча бІаьшеренашка хьахиларга хьежжа къаман вахара тайп-тайпара хилаш а оагІонаш а дийнъеш да уж. Цхьадолча иллешка дуьц бе-беча аьлаша зийна дета низашта къам дуьхьала лаьттача хана лаьца (масала, «Мусост аьлахи Іаде кІантах Сурхохи дола илли»), цхьадола иллеш хьахилар дувзаденна да паччахьа Іаьдала Іазапа духьала лоаттабаьча къовсамца. Феодалий-аьлий моттиг цу иллешка дІаловц «боархата» эпсарий, инаралий сурт-сибатаца. Царех да, масала, «Альбинаки Жамарзахи дола илли», «Зайте кІантах Шахмарзах дола илли». Йоккха моттиг дІалоац царна юкъе къаман оамалаш, традицеш хьахьокхаро. Цешта аьлча, «Илли» дийшачоа йовзаргья нохчийн гІалгІайн къаман культура тайп-тайпара институташ.

«Иллена» юкъеяхача произведенеш керттера чулоацам условно-хронологически хьаийцача XV — XIX бІаьшеренашкарча нохчийн гІалгІайн хиннача общественни вахарах лаьца дувцаш ба. «Иллеш», шийна чу а лаьца, шиъ тайпара уж йоашмаш дуьц къаман вахаре хиннача исторически событеех, вешта аьлча, турпала идеализаци еш дуьц цо царех. Иллей шоай тайпара белгало я уж хьанхоллале хьалха хинна эстетически а этически а нормаш. Вахара оргадьннача хьалашта гарга а увзаш, бІарча система а еш цар дІаоттаеш хилар. Иллешка хоодам боллаш хьакъоастаьй вахара моральни нормаш, вахара хьисап, общественни а дезала юкъера а гІулакхаш.

Къаман вахаре керттера моттиг дІалоац арахьара тІаухача моастагІех а моттигерча феодалех а шиъ кортамукъале лорадир духьа лоаттабеча къовсамо. Цудухьа кхетаде хала дац кортамукъале, нийсхо, доттагІали вошали хІама да юьдеш хьаллаца дезаш йола иллей ганзаш а хинна дІаоттара бахьанаш малагІаш да.

Аьлаша мугІаренча наха деча низашта духьала къовсам лоаттабара, лаьтта ахархошта юкъе нийсса декъара идеаш хьаьгга хьахьокхаш да «Мусост аьлахи Іаде кІантах Сурхохи дола илли». Шиъ доалахьа болча юртахошта шолхоица еаакх тейга тІадиллад Мусост аьло. Аьлан къизала а аьскала а духьала летташ шоаш кІалбисача. Сурхо волча гІо деха боах миска мах. КІалбисача юртахой оагІув хьал а лаьца Іаде кІанта Сурхос дов дІахьув аьлаьнга, цо дІалийца лаьтташ беррига юрталошта нийсса доакъош даш дІадекъ цо.

Шоаш деш мел дола гІулакхаш нийсхон кцеаш тІара имиха зирратал тІера ца бувлаш дІаккхуьаш, шоай хІара гІа царца нийсбеш хьабоагІаш ба къамо шиъ иллешка хестабеш бола турпалаш. Вокъо йоацаш дІа-хьа лехача, тоІабаь боахача мискача наьха духьа кийча хана а фухха де кийча ба уж. Шиъ деша тІара ваьнначоа, наьха гІулакх дехачоа бирса таІазар ду цар. Цхьабакъда, терналле дезаш да иллеш тІа ювцача хана вайнаьха общество социальни нийсхо ца хиннилга а я, цул совгІа, исторически баькъбакегІа хила йиш йоацаш хиннилга а.

Иллешта вай теркам тІаозар а цар лоархІам геттара лакхбер а вайнаьха багахбувцама жовхьарий турпалаше цу социальни нийсхонга кхачара шоай йолча торонаша шоаш а луча аьттонга хьежжа дола наькъаш лехилга да. ТаІазар ца деш витац мискача нахага гІелал яхьа саг. КІалбисарашта, боита, цу тайпара кхьаберашта юрто тхов-кІибас, тух-сискал Іалашъю, лорадеш цар вахар. КІантала гаьнара енача фесах массаза а хьакъастаду бой дакъа. Цу тІера хІама зоа гІерта саг вениа дІаваллалца сий доацаш вах. Цигга, къаьнача бабий кІантагара шийна езаш йолча ерригга фос шийца хьайлар дийкача, кІанто агІаз а вахе ... из, хІаьта ерригга фос юртарча боита дІаекъ. Гуш ма хилара, социальни нийсхо цу заман хьалхара вахаре боккъонца кхоачашъе йиш йоацар, цхьабакъда, иллей турпалаш кхача гІерта идеаль иле гаха я.

Бокъда а бе-бе оагІонаш йолаш а ба «Илли» яхача книжка эстетически чулоацам. Юкъаца мел йолча событей, наьха, цар гІулакхий мах ховдабеча ларде луьц къамо лоархІаш а сий деш а йола эздела нормаш, гуманистически идеалаш. Халача тІемага кийчуча юртахой кхетаче, къаман цІей, сагьердар, наха юкъе хинна дов е турпала дагардар хьахьокхача — массанахьа а вайна гуш да иллеш тІа деррига мах вай лакхе ма аллара къоастабеш болга. Къамо шиъ безам дІалу наьха духьа бахача, дуне тІа эттара дезагІа хІама сий, аьх-эздел лоархІача кІанташта. Дошох, доахах, говрий ремех кІанкха я хоай сий, аьх-эздел хувшаргдарех бац уж. Хала а кхераме а наькъаш цар кхакьаш из деррига а шоашта Іоадар духьа, мискача наха из дІадекъар духьа кхухь.

Дувцаш дола книжка арахецача къахьийтача наха дукха дІаеннай дукха дега йІовхал, хьахержад вайнаьха иллешта юкъера толамагІараш. ХІаьта, хала хете а, цхьацадола кхоачамбоацараш а доахк цунах. Тхона хетачох, Іаде Сурхох дола илли, ерригача эпоса юкъах из хилларга хьежжа, шоалагІча даькъа керте оттаде доагІар, из юкъера Іокіал ца а доккхаш. БІаьчча хьаийшача ланхача профессиональни боарамо филологически Іилмай кандидаташа Н. Дахкильговеи Х. Турхаевеи даьль дешахьахен тІа дукхагІа теркам тІабахийта боагІар тьаллхарча даькъа юкъедахача советски замалахьа хьакхеллата иллей идейно-эстетически чулоацам хьагойтара. Цигга дукха я алххе паспортни даннеел совгІа кхы хІама ца довзийта комментареш а.

Белгалдаьнна доагІа, дуккагІолча иллей переводаш дика йолта а. Дале а, иллей чулоацама а форма а баттхалонаш хьахьокхоча шаблонни стереотипага буьл цхьабола переводчикаш. Из кхоачамбоацар доаллаш я «Дот майрача Четахи Тайме Байболетахи долча илле», «Оатарча Ахьмадах долча илле» переводаш.

Бархал аза доагІа иникка геттара зиваьч сурташца кийчдаьнна художника А. Тулдаева. ХІара илли Іалашду художнико цуи керттера идея а эстетически башхалонаш а къахьегІа гобтаи долча сурташца. Къаман эстетически нормаш керте а лувцаш, художнико дика пайда ийцаб вайнаьха декоративни искусствах.

Нохчий а гІалгІай а турпала-эпически иллеш дукхьасІха цигга дукха цхьана гулдаьча эрсий меттала арадаьннача книжко шоай наьна лоамашкара вай сийрдача йоккхача Даьхене гІоллаш дІадоархадаьд уж. Из доккха а гІозе а совгІат да. Цудухьа «Никъ даькъала хилба хьа, «Илли»», аьнна лоаца бакъхарца чакхъяккха лоъ е рецензи.

М. ЧЕНТИЕВА,
филологически Іилмай кандидат;
А. ТАНКИЕВ,
филологически Іилмай кандидат.

Искусства дунен тІа

ЖАК ИХМАЛЬЯНА ВЫСТАВКА

Москве, СССР художникий Союза Выставочни зале болх беш я Жака Ихмальяна произведеней выставка. Цу художника дукха езаш хинай Москве а москвичаш. Цигга художник царна а дукха везаш хиннав. Уккхаза дІанийцав из СССР художникий Союза членалла. Уккхаза яздаьд эттара дукхагІа деза цуи сурташ а...

Арбате хинна йоккха йоаца Жака Ихмальяна мастерски йовзаш хинай студенташтеи болхзоштеи, школьникаштеи цІен-ноанаштеи... Дагдоацаш баькхача, бакъда, баькхача массаза а дика хетача хьаьшашта цо гойтар тІеххьара шиъ балхаш, дуьцар ше уж мишта даьд. Дувцилга доацаш каьарина, эздел долаш саг вар из.

Шиъ тайпара кхел йолаш хиннав Жак Ихмальян. Из ваьв 1922 шера Турце. Деша ваьгІав художествай Стамбульски академе. ТІеххьарча курсера дІаваьккхав из — цох коммунист хиннав. Цул тІехьагІа хала шераш хиннад — къовсама, подполье, дуьцаш а набахтенашка воаллавеш а, эмиграце шераш. Дукхача ІазапашкІа кІаллаьтта из Іомавенна керда хало нийсъелча, хьакъал дола саг сакхе вала я къежаш, цунна дукъала отта. 1949 — 1955 шерашка Ливане ваьхав из. Школашка берашта сурташ дехка Іомадеш хиннад цо. Іарбий, французий, эрмалой книжкашта оформлени яьй. Французски художникаца С. Балтаксаца Бейрутски аэропорта лемаш тІа сурташ дийкхад. Цул тІехьагІа Польше ваьхав. Мультфильмай студе болх баьб.

1961 шера Москве венав Жак Ихмальян.

Цун доттагІчо, вовзаш волча турецки поэта Назым Хикмета шиъ стихай сборника Жанага иллюстраци лйтнага дийхад — дукха хиннад цар вахаре а кхолламе а вІаши цхьатарра дараш. Дуккхача ерригсоюзни а московски а хьалкхаре хьахьенкхад Жака сурташ. Цун произведенеш го йиш я Вильнюсе, Ереване, Стамбуле, Нью-Йорке, Бейруте, Париже, Варшаве, Марселе. Цо дукхачоа а тайп-тайпара а ходаьд. Цун цхьа болх тара бац шолагІчоа, уж довза йиш я кхыча кттанешта юкъера. Духьал турецки циклера къаьна натюрморташ мара яцар вІалла хувиа ца луш сюжет йолаш.

— Со сайна довзаргхилча гІоне, кхувш воагІача хана деза, — йоахар Жака, — аз лапар бокъо йоалелга. ... болчо иш боацачоа Іазап тІалоаттавелга, гоеза волчо гонзо воацар Іехавелга. Кхыметтел натюрморташ схьача хина а кулг хьаайлацар са хІама хрустальни везашка а ветташ хьахьонха, из массаза а къеча наьха истолаш дехкар.

Цо дийхкараш сурташ хиннад Іаьвр. Уж цинаш яр: «Дагалаттер кхочаш хилча», «Маьлха сийрда дІаьараш», «Московски бульвараш». Жака дукха дезар дешаш: «Ше долчча бесса», «дег тІара» цу тайпара гІулакхаш доахкача наьха мах а бора. Цун балхий хоаая и уж цхьалха хилар. Цун сурташ тІа вахар поэтически хьальехха. Из хиина а зиннав поэт. Цо аьдаьд: «Со — нектар мела воккхарей моза ба. Художникий кхоллам — са эзани. Іурра деиз саррала чхараш шаьраш ... каменщик ва со. Со болало — боало а сердал а сих аз». Из Жака Ихмальяна автопортрет, манифест, эпитафи да.

Соахка ер дуне дита поз наха шиъ сурташ а луш. Цо оалар, выставке толанца хьахьоккхача дикача сурто из боваьча нахах доттагІий бу, доттагІий кхы а чІоагІагІа вІашка оз, хІаьта безабеш пам вІашагІкхаьастаргбоацаш бу...

Тахан а Жака Ихмальяна Советски Союзе хиина а ца Іеш, дукха доттагІий ба Турце, Ливане, Франце, Болгаре, Сире, Польше. Нах дукха безар Жака. Жак наха а дагавоагІа.

Гаврила ПЕТРОСЯН,
АПН корреспондент.

1948 шера октябре вІалла ца хиннача тайпара чІоагІа лаьтта выгар Ашхабадеи цун йистошкеи. Массехк секунд яьалехьа хоза товенна лаьтта город йохаль Іовіашна яхар.

ТІемо яь човнаш ерзаль баланза хиннача мехко мел могар дир Туркменистана столица юхаметтаоттаяра. КПСС ЦК, Советски Союза правительства доккхий гІулакхаш чакхдьаьхар Ашхабада новкъостал делгеи из сихха юхаметтаоттаелгеи вІаштІехьдоаккхаш. Город юхаметтаоттае, нийсагІа аьлча, керда город хьалъе йолайир.

Города лакхера ІотІаьхьажача из Копет Даг яхача лоамаи Кара-кумы пьссаленаштеи юкъерча атагІе уллача баьццарча форда тара я. Ашхабад хоза а дикача планагІа хьалъль а я. Паркаштеи дукха фонтанаш йолча скверашшеи юхе гІолла йолхача цун шерача улицашка Советски Союза а кхыча мехкашкара а дукха туристаш хул. Городе ухача хьаьшашта лаьрхІа хьалъяь я хоза кийчъяь «Ашхабад», «Турист» яха а кхыйола а гостиницаш.

Ашхабад — къона город, къонабарий город я. Хургбола музыканташ, хьехархой, агрономаш, гІишлонхой, инженераш, лораш, конструкторлаш кийчбу столицерча яхе вузе. Іилмахошта болх бу Туркменски ССР Іилмай Академе Іилман городоке, лабораторешка, йоьтни станцешка.

ХІара дениа дегІайоагІа, тоалуш латт Ашхабад — Туркменистана юхаметтаоттаяь столица.

СУРТА ТІА: «Ашхабад» яха гостиницеи (аьрдехьара яр) Молланепеса цІерагІча Туркменски драма паччахьалкхен Академически театра здани.

Т. КЕРИМИ сурт.
ТАСС фотохроника.

БЕРАШ—ВАЙ КХОАНЕ

Самардиинахьа МагІалбике чакхъьлар Дунен халкъашта юкъерча бера шера хетаяь района общественноста конференци. Конференце доакъошхошка моаршал хаьттар КПСС горкома хьалхарча секретара П. А. Бусева. Кхувш йоагІача тІехьена коммунистически кхетам балара хьамъехьа района общественноста хьалхашка лаьттача декхарех лаьца доклад йир КПСС горкома секретара Т. Д. Албогачиевас.

«Бераш — вай кхоане» яхача девизагІа чакхъьннача конференце къамаьл даьча раша дийцар вай мехка берий ираз ча нахара еча йоакхонах, кхувш йоагІа тІехье даьй гІуланха мутІахьа йолаш хьалкхеяра декхарех. Конференце доакъошхоша тІаийцар района общественностага деш дола кхайкарал.

Т. ФЕДОСЕЕВА.

ЙОАЗОНХОЧУН ЮБИЛЕЙНА ХЕТАЯЬ

Нохч-ГІалгІайчен общественносто дездир вовзаш волча гІалгІай поэта, йоазонхочун М.-С. А. Плиев ваьча дийнахьа дена шовзткъе итт шу дизар.

А. П. Чехова цІерагІча республикански библиотеке селхан чакхъьннача йоазонхочун юбилейна хетальча сайрене гулбеннабар общественноста вякалаш. Нохч-ГІалгІайчен а лоалахарча республикашкара баьхна а йоазонхой. Юбилярах дІайха дош а оалаш, сайре хьайийлар республика йоазонхой Союза правлене председатела Р. С. Ахматовас. Литературе карагІдаьнваьраш белгалдоахаш юбиляра хьожаль республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота дІаелар Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретара Н. Я. Правенько. М.-С. А. Плиева кхолламах а вахара наькъах а йола доклад йир Л. Н. Толстой цІерагІча паччахьалкхен университета доцента И. А. Дахкильгова.

ЧІоагІа тІоараш детташ тІаийцар гулбеннарапа йоазонхо даькъала вувца баьхка Нохч-ГІалгІайчене къахьегаш бола Болгарера гІишлошъераш. Кубера бола хьаьший.

Сайрене къамаьл даьча йоазонхоша, общественности никалаша белгалдаьккхар. Плиев Махьмад-Сайда гІалгІай литературана доккха дакъа юкъедихьалга.

Сайре чакхйоаллаш хьамаьл даьча юбиляра дег тІара баркал аьлар советски йоазонхой йоакхо еча хьамсарча Коммунистически партена.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

Школерча музее

ТІема сийлен йоккха музей хьаьй Грознерча № 15 йолча школа дешархоша. Цига я Кавказе тІом лаьттача тайп-тайпарча моттигашкара гульь материалаш. Музее къаьстта моттиг дІалоац Грозне яьча а хьалххийнача а, тІом болча хана Иркутско-Пински дивизе командир хиннача Советски Союза Турпалах инарал-майорах Аршинцев Борис Никитовичах йолча материалаша. Из дивизи хиннай Новороссийско а тІом беш. Цу дивизеца хиннаб Грознера а вай республикера а цхьаболла нах. Царца доккха хьоашал лоаттаду пионераша.

Царех ваІ хІоки цу школе математика хьехаш ва. Из ва Аршинов Владимир Петрович. Шоай дивизе баьча тІемах лаьца дуккха тІамаш дувц цо. Пионераши комсомольцаши хьалехаб Аршинцеца эскаре хинна кхыбола нах а. Уж ба Грозне баха Золотов Иван Денисович, Гостев Борис Семенович. Берашта доккха хьоашал лоаттаду Грозне вахача Аршинцева вешийца Иван Никитовичаца, турпала йоІаца, Ленинградерча актрисаца Аршинцева Маргарита Борисовнаца. Цу массане а дуккха хІамаш дийцад Сийлахь боккхача Даймехка тІема турпалах.

Укх шера май бетта Грозне хилар цу дивизе даьча тІемашта юкъе даькъа лоацаш хиннача наьха вІашагІкхетар. Уж баьхнабар вай мехка тайп-тайпарча моттигашкара: Гаьнарча Малхбоалера, СибарегІара, ГуржегІара, Азербайджанера, кхычахьера. Цар дийцар шоаш а шоай новкъосташа а фашисташта духьала баьча тІемах, шоай дивизех, цун командирах.

Коталон Ди делчеча хана цу школера директор Бисултова Надежда Николаевна, хьехархо Аршинов Владимир Петрович, дешархой Дахтаева Луиза, Аслаханов Мухьмад хиннаб Новороссийске баха, из город мукъаяьккха нах вІашагІкхийттача.

Цига цар ладийгІар Иркутско-Пински дивизе даьча тІемех. Уж вІашагІкхийтта хилар Аршинцева заместитель хиннача, хІанз отставке йолча инарал-майораца Карапелюк Андрей Иосифовичаца. Краснодарерча тІема ветераний Совета председателца Сулименко Иван Федоровичаца, кхычарца.

— Тхона къаьстта безаме хийтар гІоралла волча советски полководца, Советски Союза Маршала Блюхер Василий Константиновича сесагаца Блюхер Глафира Лукиничнаца вІашагІкхетар, — яхаш дувц Дахтаева Луизас. — Цо тхона дийцар Иркутско-Пински дивизе исторех лаьца. Цу дивизе эттара хьалхара командир Блюхер хиннав. Из эттара хьалха хьахиннарчарех йола Советски Эскара дивизи я. Глафира Лукиничнас тхона совгІата делар «Къонахчала 225 ди» яха книжка. Цу тІа дувц цу дивизе а эскара кхыча доакъоша а Новороссийске, «ЗІамига лаьтта» яхача даьча тІемех.

Тхо хилар «ЗІамигача лаьтта», цигарча «Іовжала аьли» яхача моттиге. Цу аьле чура оаха дера лаьтта тайп-тайпара гильзаш.

Цу деррига кхы а дуккагІа хьалйийцар школа музей. КъаьгагІа йовзийтар дешархошта Аршинцева биографи.

— Тха музей хьахила йоладар, — йоах цунна кулгалдеча, школе географи хьехаш йолча Пчелинцева Лидия Ефимовнас. — 1975 шера, ялхалгІа «а» классерча пионераша дІадоладир из гІулакх. Цу хана дена шеррашера дуккагІа хьалъоаш хьаьний музей. Уж бераш хІанз итталгІча классе деш да. Цар хадданза лийхай цу музейна йола материалаш. Са къаьстта белгалбаха белам ба цунна дуккагІа материалаш гульь дешархой. Уж ба Дахтаева Луиза, Аслаханов Мухьмад, Галаев Ахьмад, Галаев Мухьмад, Цемиданова Марина, Хаутоко Валя, Бурко Таня, кхыбараш.

Кавказе лаьттача тІемий материалех хьаькина школа тІема сийлен музей чІоагІа накъайоал дешархошта патриотически интернациональни кхетам балара. Из геттара дика шиъ тайгара йола гойтара пособи а хинна дІадаттай.

Ю. ЮСУПОВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

1 НОЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — ГІуйранара гимнастика.
9.05 — «Шоаш дола моттиг хьавоазийта, зурманчаш!».
9.35 — «МоллагІа лар санна доаца аха» яха телевизиони дуккхасерийни художественни фильм. ШоллагІа серн.
10.40 — Осипова цІерагІча Паччахьалкхен Академически эрсий халкъа оркестра концерт. Юкъедаьча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «СибаргІа Гаьнарча Малхбоален гІоала». Кинопрограмма.
16.00 — К. Караев. «Дон-Кихот» яха симфонически гравюраш.
16.20 — Московски Кремла Архитектура. 8-гІа передача.
16.45 — «Эрсий къамаьл».
17.15 — Иллеш дииз. «Пионерийн йоргий студе.
18.00 — Миллионий ленински университет. «Къаьстама дакъара боарам».
18.30 — «Хара сурта тІа мах бу».
18.45 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — Алжирски къаман демократически революце 25 шу дизарга. «Алжире гІоала» яха кинопрограмма.
19.40 — «МоллагІа лар санна доаца аха» яха телевизиони дуккхасерийни художественни фильм. КхоалагІа серн.
21.00 — «Ха».
21.35 — Шахматаш. Дунен тІа хьалхаре моттиг йола юкъера турнираш. Передачана дакъа лоацаш ба Дунен чемпион А. Карпов, Дунен экс-чемпион М. Таль, гроссмейстер Б. Ларсен (Дани), кхыбараш.
22.30 — «Тахан дунен тІа».
22.55 — СССР-а халкъа артистка Б. Руденко концерт.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачий программа.
8.10 — «Вай сомий беш».
8.40 — Зоологи. 7-гІа класс.
9.00 — Н. Грибачева поэзи.
9.35 — «Казачьяна» яха Іилмай популярни фильм.
10.10 — Испански меттала къамаьл де.
10.40 — А. Бакъ. «Шийта». 10-гІа класс.
11.10 — Истори. 9-гІа класс. Ленин Октябрьа баьчча ва.
12.10 — Студенташта-заочникашта. Хими. ЦхьоалагІа курс. ШоллагІа передача.
13.25 — Іилман коммунизм. ХІанзара заман а дунен революционни процесс а.
14.15 — «Порт» яха художественни фильм.
16.15 — Экран — хьехархочо. Алгебра. ЦхьоалагІа класс.
16.35 — Истори. ЯлхлагІа класс.
17.05 — А. С. Грибоедов. «Хьакъалагахьара бала».
17.50 — «Тоэкий догаш» Іилман-популярни фильм.
18.05 — «Советски Союзе гІоала». Кинопрограмма.
19.00 — «Нохч-ГІалгІайчу гІоала».
19.00 — «Аргун» яхача альчанала оагІонца гІоала» (нохчий меттала).
19.30 — «Саги таковы».
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, берам!».
20.15 — Телехьажархой письмошта жоп лу политически обозреватела В. П. Бекетова.
20.50 — И. Стравинский. Балетамара эшараш.
21.40 — «БІарзашта бІара хьекха» яха художественни фильм.

2 НОЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — ГІуйранара гимнастика.
9.05 — «Гоаза кулгаш».
9.35 — «МоллагІа лар санна доаца аха» яха телевизиони дуккхасерийни художественни фильм. КхоалагІа серн.
11.05 — ДІалокх Ростовски областа Сальска духовой оркестр. Юкъедаьча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Хьа къачестам — хьа сийлер». Кинопрограмма.
15.50 — «Шахматни школа».
16.20 — «Москва а москвичаш а».
16.50 — М. Шолохов. «Хержа оагІонаш».
17.35 — Городе Воркута шахтерий а гІишлошерий а культура Двореца халкъий халкъа ансамбла концерт.
18.00 — Іилмани техникан дакъе Ленински комсомола совгІат деина лауреаташ. Передаче декъа лоацаш да лакхерче юкъерча специальни дешара министра заместитель, СССР Іилмай Академе член-корреспондент И. М. Макаров а Іилманкан техникаген гІоала йолча СССР паччахьалкхен комитета коллеге член Е. И. Скляров а.
18.45 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — «Шун цІагІа комаанароакагІа».
19.25 — «МоллагІа лар санна доаца аха» яха телевизиони дуккхасерийни художественни фильма премьера. ЙиъалагІа серн.
21.00 — «Ха».
21.35 — Композитора М. Фрадкина авторски сайре. Юкъедаьча — «Тахан дунен тІа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачий программа.
8.10 — Іилма популярни фильм.
8.40 — Іалам довзар. ШоллагІа класс.
9.00 — Людвиг Ван Бетховен.
10.10 — Английски мотт.
10.40 — Арараш. 4-гІа класс.
11.10 — ПТУ дешархошта. Астрономи. Бутт.
12.10 — Студенташта — заочникашта. Лакхера математика. 1-гІа курс.
13.25 — Советски бокъо. Административни бехкеншхам.
14.45 — Н. Грибачева поэзи.
15.15 — «Хьа а хьа, доаза а доаза» яха къоначча техникашта йола передача.
16.00 — Экран — хьехархочо. Истори. 4-гІа класс.
16.25 — Н. А. Некрасова лирика.
17.05 — «Мапук — майра догь». Кьаьбасела — ХІирий республикански техники театра спектакль.
17.50 — «Керпача коталоамашка» яха документальни фильм.
18.10 — «Нохч-ГІалгІайчу гІоала».
18.30 — «Октябро хьаькад». Литературни передача.
19.00 — Футболах йола СССР-а чемпионат. ЦСКА — «Арарат» (Ереван). ЦСКА стадионера передача. Перерыве — «Бийса даькъала хийла шун, берам!».
20.35 — Горьковски филармоне симфонически оркестра дІалокх композиторий В. Агафонникова, М. Мурова, Б. Гецелева, А. Нестерова произведенеш.
21.40 — «Юхамаччахьаьлнн вахар» яхача а, «Саг ве» яхача а, «Мишта харц лийра из шун марата» яхача а короткометражни телевизиони художественни фильмай программа.

НОЯБРЕРА ХАОТТАМ

СССР Гидрометцентро бече кхамаа ноябре Малхбоалехьарча Предкавказье моркхаш а йолаш догІаш а делхаш кз отта тарлу шоллагІа декаде йолалуши кхоалагІча декаде дукхагІча деношкеи. Кхьйолча хана хувцалуш моркха а йолаш цхьадолча деношка догІа а делхаш хила тарлу. 15 — 20 метр чІоагІа секунде мух хьекхаш хила тарлу бутт юкъе кхаьчача хана кхоалагІа декада юкъе яхьачача хаен.

Бетта доахаргдола догІаш — 25 — 35 миллиметр хургда (Грознера норма 28 миллиметр). Бетта юкъера лаьрхІача фегара температура нормал тІехйоалаш хила тарлу (Грознера норма 4,2 градус).

Хьалхарча декаде, шоллагІа декада йолалуш, кхоалагІа декада чакхйоаллаш фегара температура бийсана 3 — 8 градус йІовхал йолаш хила тарлу, кхача хана +2 —5 градус. Йолаш, дийнахьа хьалхарча декаден шоллагІа декада йолалуш 13 — 18 градус йІовхал йолаш хилен кхача хана —1 +7, дІаьта бутт чакхбоалаш 5 — 12 градус йІовхал йолаш хилен тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Хаоттам

Тахан республике гІоллен Грознен моркхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка кІезиг дукха догІа а делхаш, малхбузехьара секунде 2 — 7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 5 — 10, Грозне 8 — 10 градус йІовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана моркхаш а йолаш, йоачан а йолаш, къилбседа-малхбузехьара секунде 7 — 12 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана —4 +1, дийнахьа +3 +7 градус йолаш хилен тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ОДЕССЕРА ГРЕЧЕСКИ РЕЛИКВЕШ

Укх шера 165 шу дуз Одессе «Филики Этерия» яха гречески патриотий къайлагІара революционни организаци хьаьча дийнахьа дена. Из ди белгалдоаккхаш. Украина культура Министерства решени тІаийцай Одессерча краеведчески музее гречески патриотий революционни организацена хетаь отдел хьайойла аьнна. ХІанзехьа дІадоладаьд гречески халкъо дуккхача бІаьшеренашка шиъ мукъале бахьан лоаттабаьча къовсама исторех дувцаргдола экспозици хьаяра балхаш.

1814 шера хьаь хиина «Филики Этерия» Одесса исторе цунах дІахада йиш йоаца даькъа да. ГІулакх мишта хиннад аьлча, город Іойилла ча денз цига баьхача нахах доккха даькъа грекаш хиннаб. Османски Іотакъама кІалхара бовла удаш, уж дукха хьаьхаб Россе баха, уккхаза дика тІаийбаьб уж моттиге бахача нахя а Іевдаза вакалаша а. Музейга да грекаш налогех мукъабахарах долча Указа копи. Теркам тІаозаш я Одессе баьхача греки къамах болча наха города вахаре хьинаре даькъа лоацаш хиина хилара, уж эрсашца цхьана дикая а вон а даькъа хиина хилара тешал деш йола статистически даннеш.

Стендаш тІа бІаргаго йиш йолча экспонаташта юкъе я цу ханара бокъонца йола гравюраш, къайлагІа общество хьаьнрий портреташ. Теркам тІаозаш да къайлагІча общества эфереш (отделенеш) ...ча хиннай хьагойташ дола Россе карта. Уж хиннай Москве, Петербурге, Киеве, Харькове, Кишиневе, дукхача кхыча йоккхийча городашка.

Музейгарча материалаша хьагойт грекий турпала къовсам мел раьза болаш тІаийна хиннаб Россе дикагІа болча наха, эггара хьалха декабристаша. Цар бувзаш хиннаб султански деспотизмана духьалара грекий революционерий болам нохчахьа самодержавеца шоаш лоаттабеча къовсамца. Греци мукъаяккхара балча тІема юкъе да къьи лада ше кийча хиларах хадаьд декабриста М. Орлова. Экспозицеца да Грецера революционни событеш ювцаш хиина эрсий писателий книжкаш. А. Пушкина рукописий йистош тІа го йиша я цо дийзьа этеристий сурташ. Музейна денача 1821 шера арадаьннача «Вестник Европы» яхача журнала тІа арадаьнна Н. Гнедича эрсий меттала яьккха грекий революционни гимн.

Одессе шитта лаьрхІа да «Филики Этерия» чухьнпа особняк латтийта а цунах ЦІа-музей а.

Нина ЛЯПИНА,
АПН корреспондент.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Малковске ул. 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителя — 9-24-03; бехктоахама секретаря — 9-24-00; отделаш: партийни вахара — 9-24-04; промышленностеи транспортеи — 9-24-01; юрта бахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кехаштий — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Малковского, 92. Телефоны: редактора 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, пхоаттеи денош